

Gemeente Almere



Visie openbare ruimte Almere

Een toekomstbestendige stad



Almere,
een toekomst-
bestendige stad

Voorwoord

Kom je met Almeerders in gesprek over onze stad, dan wordt al snel duidelijk hoeveel de groene en waterrijke omgeving voor hun betekent of hoezeer het veilige en efficiënte vervoersysteem wordt gewaardeerd. En dat blijkt ook uit onderzoeken als Almere in de peiling, waarin acht op de tien Almeerders aangeeft dat groen, water en natuur een belangrijke reden is om in Almere te wonen. Bijna alle Almeerders vinden het belangrijk om buiten te kunnen ontspannen en een frisse neus te halen. En het blijft niet alleen bij deze woorden. Eén op de tien doet ook actief mee en geeft aan mee te werken aan een vorm van beheer en onderhoud in onze openbare ruimte.

Het tekent hoe belangrijk de openbare ruimte gevonden wordt. Almeerders voelen zich mede-eigenaar. En dat zie je nog meer als we in de stad aan het werk zijn of als we schrijven aan een visie als deze. Veel betrokken Almeerders denken en doen graag mee om de kwaliteit van hun leefomgeving te behouden en te verbeteren. Iets wat ik graag zie en bovendien erg waardevol is. Al kan dat soms ook best moeilijk zijn als verwachtingen niet samenvallen. Het vereist van iedereen die aan en in de openbare ruimte werkt, de kunst van luisteren en uitleggen.

Zeker nu er keuzes gemaakt moeten worden tussen zoveel wensen en we zorgvuldig om moeten gaan met onze middelen. We zijn nog altijd een groeiende stad en willen daarbij graag onze groen-blauwe identiteit behouden voor het welzijn van de Almeerders. Dan hebben we nog te maken met allerlei ontwikkelingen op het gebied van duurzaam vervoer, energietransitie in de woonwijken en werken we meer en meer met circulaire grondstoffen. Het werk aan onze mooie stad wordt gedaan door ontzettend veel en toegewijde (vak)mensen. Of het nu bestuurders, ontwikkelaars, beheerders of mensen van het sociaal domein zijn, we vinden elkaar in het streven naar een openbare ruimte die ook morgen een bron van trots is voor Almeerders.

Wat ik dan ook hoop is dat deze Visie openbare ruimte een gezamenlijk vertrekpunt vormt voor al het werk dat hierna nog gedaan wordt en voor iedereen die bouwt aan de toekomstbestendige openbare ruimte van Almere.

En tot slot spreek ik namens het college mijn dank uit aan iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van deze visie op de openbare ruimte.

Hilde van Garderen

Wethouder Openbare ruimte, Kunst & Cultuur en Stadsvernieuwing



Samenvatting

Kenmerken van de toekomstbestendige stad

Almere - de jonge stad met ruimte, groen en water - bouwt voort op haar kwaliteiten van een green city. De kwaliteit van onze stad van vandaag is voor een belangrijk deel te danken aan de aard van de openbare ruimte. Naast het groen en water, zijn we trots op ons veilige verkeersnetwerk van fietspaden, busbanen en dreven. Deze elementen van een toekomstbestendige stad blijven essentieel voor de leefbare, gezonde en duurzame stad van morgen.

DE ONTWIKKELINGEN

Een stad die inspeelt op bewegingen als circulaire economie, energietransitie, elektrisch vervoer, klimaat, digitale dienstverlening, natuurinclusieve stad, gezond oud worden en contact legt met een samenleving die zich bevindt in bubbels. Alleen door nu rekening te houden met deze veranderingen in ontwerp en aanleg en onderhoud, houden we Almere uniek, aantrekkelijk en betaalbaar.

We onderscheiden hier drie ontwikkelingen. Respectievelijk op het gebied van ruimte, duurzaamheid en gezond & sociaal. Ruimtelijk in relatie tot de woningbouwopgave en de vervangingsopgave die inherent is aan een ouder wordende stad. Duurzaam omdat we wel moeten en ook willen anticiperen op de klimaateffecten, verantwoord gebruik van grondstoffen, duurzame mobiliteit, biodiversiteit en energietransitie. En tot slot het belang van een gezonde en sociale stad omdat een gezonde levensstijl, verbinding met elkaar en volwaardig meedoen in de maatschappij ingrediënten zijn voor het welzijn van de Almeerders.

DE OPGAVEN

Vanuit deze ontwikkelingen zien we drie opgaven. De opgaven vertellen ons wat we met de OR willen bereiken. Om dat concreet te maken hebben we bij elk van de opgaven uitgangspunten benoemd.



Om te beginnen met de opgave 'Groenblauwe en verkeersveilige openbare ruimte'. In het kort gaan de uitgangspunten over voldoende ruimte voor groen en water, het koesteren van het gescheiden verkeerssysteem, het versterken van de diversiteit in woonmilieus en een openbare ruimte die zo ontworpen is dat deze betaalbaar in stand te houden is.



De volgende opgave is de 'Duurzame openbare ruimte'. Met als uitgangspunten het gebruik van hernieuwbare materialen en lokale grondstoffen, een biodivers en robuust ecosysteem, een klimaatbestendige omgeving, een afstemming tussen ondergrondse infrastructuur en bovengrondse inrichting en een openbare ruimte waar ruimte blijft bestaan voor toekomstige transitie.



Tot slot is er de opgave 'Gezonde en sociale openbare ruimte'. Waarin we letten op verblijven, ontmoeten en ontspannen, de faciliteiten afgestemd zijn op de sociale eigenschappen van de wijk, toegankelijkheid voor mensen met een beperking, verleiden tot een gezonde levensstijl met bewegen en gezond voedsel en het werk aan de openbare ruimte mogelijkheden biedt om deel te nemen aan de samenleving en voor het bedrijfsleven kansen biedt innovaties toe te passen.

DE BEHEERSTRATEGIE, STUREN OP RISICO EN STUREN OP WAARDETOEVOEGING

De opgaven en uitgangspunten voor de toekomstbestendige openbare ruimte vormen voor elke discipline het generieke kader voor nadere uitwerking. Voor het beheerdomein is in deze visie een strategische uitwerking van de opgaven opgenomen. De zogenoemde beheerstrategie bestaat uit twee hoofdstrategieën, respectievelijk 'sturen op risico' en 'sturen op waarde-toevoeging'. Bij sturen op risico maken we continu de afweging tussen veiligheid, functionaliteit en kosten. De primaire taak bij het onderhouden van de openbare ruimte is om ervoor te zorgen dat onze kapitaalgoederen als wegen, bruggen, water, groen, verlichting, speelplekken et cetera, veilig zijn. Hiermee voldoen we aan de wet- en regelgeving en de beoogde functie van de kapitaalgoederen. Om hierop te kunnen sturen zijn 4 beheerwaarden geformuleerd waaraan de objecten minimaal moeten voldoen. De beheerwaarden zijn: veiligheid en gezondheid, bereikbaarheid en economische attractiviteit, leefbaarheid en milieu en tot slot identiteit. Hier gaat onze eerste aandacht naar uit en daarmee in eerste instantie ook de financiële middelen om deze minimale niveaus te realiseren.

Met ons werk aan en in de openbare ruimte creëren we naast de beheerwaarden ook extra kansen voor de stad. Oftewel voegen we bewust waarde toe aan de openbare ruimte om de eerder genoemde opgaven voor de toekomstbestendige stad te versterken. Bijvoorbeeld door tegelijk met de reguliere werkzaamheden interventies te plegen die gezond bewegen en ontmoeten faciliteren. Of bij de aanleg van beplanting te letten op biodiversiteit en bij vervanging van wegen te letten op circulaire grondstoffen. In de veelheid aan mogelijkheden is keuzes maken noodzakelijk vanwege beperkte middelen. Als eerste gaat de aandacht uit naar het realiseren van de beheerwaarden. Is er meer geld beschikbaar doordat we combinaties kunnen maken met investeringen vanuit andere disciplines of met partners, dan is het mogelijk om aan één of meerdere ambities invulling te geven. Dat doen en kunnen we niet alleen. Daarbij hebben we het bedrijfsleven bij nodig, dat we uitdagen om met ons mee te innoveren. Analoog aan de opgaven spreken we over de ruimtelijke ambitie, de duurzaamheidsambitie en de gezonde en sociale ambitie.

RANDVOORWAARDEN

Aan het beheer en het uitbouwen van de toekomstbestendige openbare ruimte hebben we een aantal randvoorwaarden verbonden. Zo betrekken we de bewoners bij de (her)inrichting en het beheer. We versterken onze netwerken en bieden ruimte aan initiatieven uit de stad. En begint een toekomstbestendige openbare ruimte bij duurzame gebiedsontwikkeling in een samenwerking tussen ontwerp, ontwikkeling en beheer. Aanpassingen in de bestaande omgeving komen tot stand in een stedelijke programmering waarin de diverse beleidsterreinen samenkomen. Verder werken we aan ons beheerinstrumentarium om de visie door te vertalen naar beleidskaders, beheerplannen en uitvoering. Ook besteden we aandacht aan de aanpak van overlast. Door zelf het goede voorbeeld te geven en de stad te activeren. Tot slot maken we gebruik van databeheer ter verbetering van onze dienstverlening en effectief beheer van onze kapitaalgoederen.

GRIP OP DE FINANCIËLE BEHEEROPGAVE

Wat betreft de instandhouding van de kapitaalgoederen alleen al staan we voor een flinke financiële uitdaging. Nog los van de opgaven en ambities voor de toekomstbestendige openbare ruimte, voor zover deze nog niet budgetneutraal uitgevoerd kunnen worden. De Visie openbare ruimte biedt ons het kader waarlangs we afwegingen maken met het budget dat ons nu en in de toekomst ter beschikking staat. Aan de hand van deze visie wordt voor het onderhoud van de openbare ruimte het Strategisch assetmanagementplan uitgewerkt. Dit zal ook de financiële beheeropgave en de verschillende scenario's in beeld brengen.

“We versterken onze netwerken en bieden ruimte aan initiatieven uit de stad”



Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Inleiding	10
1 Ontwikkelingen en trends in de openbare ruimte	15
1.1 De unieke kenmerken van de Almeerse openbare ruimte	15
1.2 Trends & Ontwikkelingen	18
1.3 De Almeerder: In gesprek met de stad	26
2 De opgaven in de openbare ruimte	29
3 De beheerstrategie	37
3.1 De openbare ruimte op orde: sturen op risico	38
3.2 De openbare ruimte beter maken: sturen op waardetoevoeging	40
3.3 De meetinstrumenten	46
4 Randvoorwaarden	51
4.1 Randvoorwaarde 1: samen met de stad	51
4.2 Randvoorwaarde 2: beherend ontwerpen en ontwerpend beheren	54
4.3 Randvoorwaarde 3: de aanpak van overlast in de openbare ruimte	59
4.4 Randvoorwaarde 4: van data-eigenaar naar datamanager	63
5 De financiële opgave van beheer	65
Bijlage 1 Functiegebieden	70

Inleiding

Misschien wel meer dan ooit beseffen we hoe belangrijk de kwaliteit van de omgeving is voor ons welbevinden. En laten we in Almere nu net die openbare ruimte tot onze beschikking hebben die de potentie in zich heeft om Almere te ontwikkelen tot een toekomstbestendige stad zoals een Growing Green City bedoeld is.

Nu we voor de volgende groeiopgave staan, onze duurzaamheidsambities ambitieus zijn en we in de komende jaren een groot deel van de stad moeten vervangen terwijl de middelen beperkt zijn, hebben we behoefte aan een integrale visie op de openbare ruimte.

De Visie openbare ruimte heeft als doel om te focussen op wat ons te doen staat voor een betaalbare en toekomstbestendige stad. Een stad die uitblinkt in veiligheid en duurzaamheid maar die zeker ook gezond en sociaal is. Deze visie biedt uitgangspunten voor iedere discipline die aan deze unieke stad werkt. Zowel in fysiek ruimtelijke als in maatschappelijke zin. Dus van planoloog en ontwerper tot ontwikkelaar en beheerder en iedereen die bijdraagt om onze stad gezonder, socialer en inclusiever te maken. Verder maakt deze nota de vertaalslag van de opgaven naar hoe we de stad nu en in de toekomst gaan beheren. Op 30 september 2021 heeft de gemeenteraad de opgaven, het afwegingskader en de beheerambities vastgesteld. Deze integrale Visie openbare ruimte heeft daarmee de beheervisie uit 2012 'Beheer maakt het verschil' vervangen.

UITDAGINGEN VOOR DE TOEKOMST

Almere groeit door en ontwikkelt nieuwe woon- en werkmilieus. Ook bouwt het verder aan de bereikbaarheid en de ecologische en recreatieve kwaliteiten van het water en groen in en om de stad.

Hoewel Almere natuurlijk nog steeds een relatief jonge stad is, wordt de stad ook ouder. Dit brengt nieuwe uitdagingen met zich mee. Zo is de openbare ruimte in grote delen tegelijk aangelegd, wat betekent dat deze ook gelijktijdig vervangen of vernieuwd moeten worden. Daarnaast zal gebiedsontwikkeling ook steeds meer in bestaand stedelijk gebied plaatsvinden, waarmee de druk op de bestaande openbare ruimte zal toenemen.

*“Deze visie biedt
uitgangspunten voor iedere
discipline die aan deze
unieke stad werkt.”*

Ook zien we ook allerlei ontwikkelingen en uitdagingen van buiten op ons afkomen. Hoe zorgen we bijvoorbeeld voor verkoeling en houden we droge voeten nu het klimaat verandert en we langere perioden van droogte, hitte en extremere regenbuien mogen verwachten? En ook grondstoffen worden schaarser, we zitten midden in een transitie naar een ander energiesysteem en het groeiende belang van data in onze samenleving vraagt dat we nadenken wat dat betekent voor onze openbare ruimte.

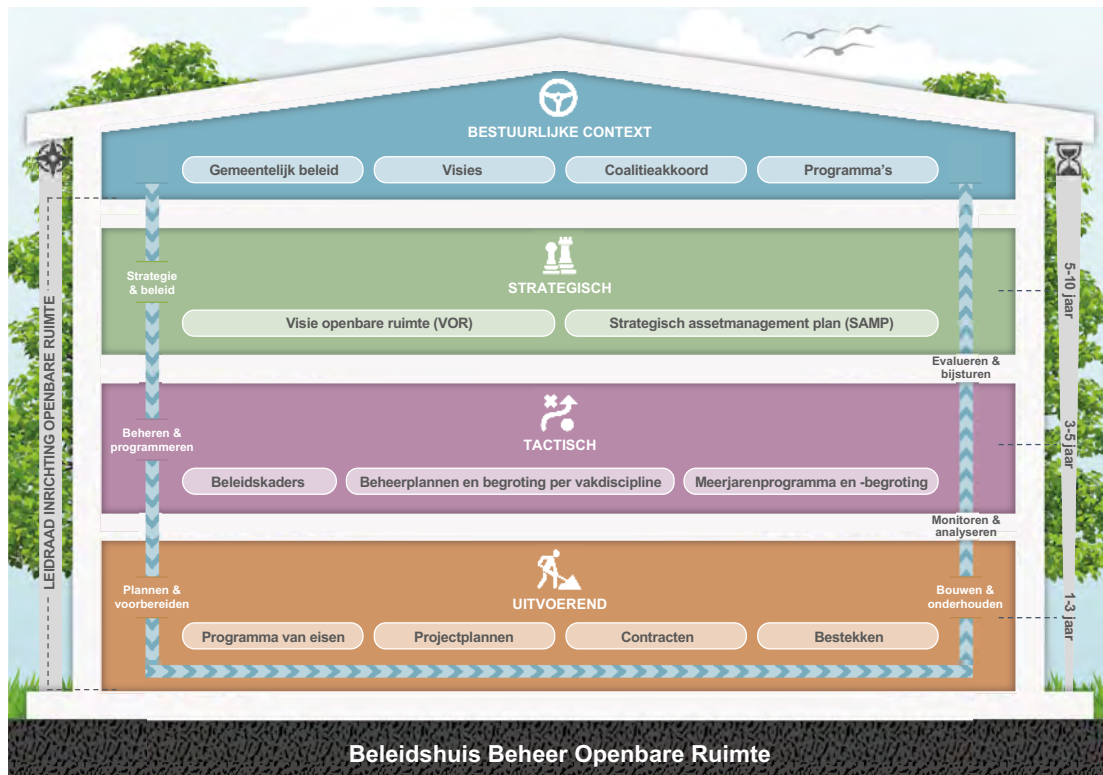
De openbare ruimte speelt een prominente rol in de ontwikkeling van de stad die ook over 20 jaar nog leefbaar is voor zowel mens, als plant en dier.

BETAALBAARHEID

Om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de openbare ruimte in Almere voldoende geborgd blijft, kunnen we niet om een aanzienlijke financiële uitdaging heen. De economische omstandigheden van de laatste jaren hebben ons genoodzaakt om te besparen op het onderhoud. Dit hebben we gedaan door versobering van het onderhoud, uitstel van vervangingen en dure onderdelen van het areaal om te vormen of op te heffen. In augustus 2020 is dit pakket aan maatregelen geëvalueerd. Uit deze evaluatie blijkt dat de besparingen veel effecten hebben gehad in de stad. Bewoners ervaren dat de kwaliteit van de openbare ruimte achteruit is gegaan. Vanuit sociaal-maatschappelijk perspectief is versobering van beheer risicovol. Onderzoeken laten zien dat onvoldoende beheer leidt tot criminaliteit, verminderde zorg en trots van inwoners op hun buurt, vermindering van vertrouwen van inwoners in elkaar en in de overheid. Onderhoud is meer dan alleen zorgdragen voor de fysieke veiligheid.

EEN NIEUWE VISIE OP DE OPENBARE RUIMTE

We hebben een integrale visie op de openbare ruimte nodig om de bovenstaande uitdagingen voortvarend op te pakken. Deze visie benoemt onze belangrijkste opgaven en kansen en beschrijft langs welke weg deze gerealiseerd zouden kunnen worden. Het vormt het kader op basis waarvan we onze keuzes maken binnen de middelen die beschikbaar zijn voor het



onderhoud van de openbare ruimte. Daarbij gaat de rol van de beheerder verder dan alleen het in stand houden van de openbare ruimte. De beheerder combineert zijn werk met het creëren van kansen voor de stad.

Zoals gezegd biedt de Visie openbare ruimte uitgangspunten voor iedereen die aan de stad werkt. Voor het domein van beheer openbare ruimte heeft het een strategische positie in het totaal aan beheerinstrumentaria. Het is de vertaling van de beleidsdoelstellingen en opgaven vanuit alle domeinen naar de uiteindelijke betekenis voor beheer in uitvoering. Het vormt het kader voor de vervolgitwerkingen naar beleid per vakdiscipline en de inrichting van de ondersteunende beheerinstrumenten zoals het Strategisch Assetmanagementplan, beheerplannen et cetera. De onderlinge verbanden zijn op de vorige pagina weergegeven in het beleidshuis van beheer openbare ruimte. Met de inrichting van een actueel beheerinstrumentarium geven we gehoor aan het advies van de rekenkamercommissie uit 2017, om de werkwijze van beheer te professionaliseren volgens de assetmanagementsystematiek.

LEESWIJZER

We beginnen in het eerste hoofdstuk met de context van de openbare ruimte. Haar kwaliteiten en betekenis voor de stad en de trends en ontwikkelingen die op ons afkomen. Ook nemen we u mee in wat de stad ons heeft geleerd vanuit de consultatie die aan deze nota vooraf is gegaan. In hoofdstuk 2 vertalen we de trends en ontwikkelingen naar 3 opgaven met de daarbij behorende uitgangspunten. Dit specifieke hoofdstuk is vanuit een breed perspectief geschreven en daardoor toepasbaar voor alle beleidsvelden die betekenis toevoegen en uitvoering geven aan onze unieke openbare ruimte. Het vormt het generieke inspirerende kader voor iedereen die in fysieke of maatschappelijke zin aan de stad werkt.

De volgende hoofdstukken vormen de vertaalslag van de opgaven en uitgangspunten naar het beheer van de openbare ruimte. Achtereenvolgens gaan we in op de beheerstrategie, de randvoorwaarden en het veiligstellen van de bijbehorende middelen.

Vanuit welke perspectieven kijken we
naar de toekomst van de stad?



1

Ontwikkelingen en trends in de openbare ruimte

Onze jonge en mooie stad wordt ouder en tegelijkertijd zijn er tal van uitdagingen en ontwikkelingen te benoemen die een plek opeisen in de openbare ruimte. In dit hoofdstuk gaan we in op de ontwikkelingen die de openbare ruimte van Almere raken. We schetsen in hoofdlijnen de kenmerken en kwaliteiten van onze openbare ruimte, de trends en ontwikkelingen en hoe onze bewoners tegen de openbare ruimte aankijken.

1.1 DE UNIEKE KENMERKEN VAN DE ALMEERSE OPENBARE RUIMTE

Almere is een stad met twee keer zoveel groen en water als steden van vergelijkbare omvang. De pioniersmentaliteit die in Almere heerst, zorgt voor experimentele woonconcepten en uiteenlopende woonmilieus. De ontwerpkeuzes uit het verleden bepalen in sterke mate het karakter van de bestaande stad.

IDENTITEIT VAN DE ALMEERSE OPENBARE RUIMTE

Almere is als stad ontworpen om in de dichtbevolkte randstad anders te zijn, met ruimte voor mens, plant en dier. Een stad met variatie in woonmilieus waar het welzijn van de mens voorop staat met een inclusieve en heterogene bevolking. Dat vertaalt zich onder meer in een openbare ruimte waarin mensen zich veilig, gezond en vlot kunnen voortbewegen door een slim ontworpen infrastructuur. Waar groen, water en natuur dichtbij huis en in ruime mate aanwezig zijn om in en op te bewegen, te ontmoeten en te ontspannen. Mede door de opzet van de openbare ruimte, blijkt Almere als geen andere stad in staat om veranderende en onvoorziene omstandigheden op te vangen.

“De ruimtelijke indeling van Almere biedt voordelen”

Een stad met veel groen en, met haar gescheiden verkeerssysteem, de verkeersveiligste stad in Nederland. Het is ook een stad die zich in een korte periode heeft ontwikkeld en bestaat uit meerdere kernen met verschillende identiteiten. Met haar ruim 40 jaar is Almere nog steeds een jonge stad te noemen. Toch heeft Almere erfgoed dat veel ouder is. Circa 200 archeologische vindplaatsen zijn ingepast in onze openbare ruimte. Daarnaast heeft Almere voor een jonge stad ook al veel landschapskunst en kunst in de openbare ruimte.

De ruimtelijke indeling van Almere biedt voordelen wanneer er wordt gekeken naar de weerbaarheid in klimaatverandering, betekenis voor biodiversiteit en veel mogelijkheden voor sport en recreatie in de buitenruimte. Het grote oppervlak van de openbare ruimte betekent tegelijkertijd ook een uitdaging om deze goed en betaalbaar te onderhouden en al die kwaliteiten te benutten.

Almere is nog lang niet af en groeit voorlopig nog even door. Sterker nog, we moeten een grote woningbouwopgave inpassen die ook van grote invloed zal zijn op onze openbare ruimte. De Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (2013) spreekt hierbij over een ‘drievoudige schaalsprong’: groei in verstedelijking moet gepaard gaan met een verbeterde bereikbaarheid, en verbeterde natuur- en recreatiemogelijkheden. De Oostflank van de Metropoolregio Amsterdam heeft in dit perspectief geanalyseerd wat de actuele opgaven voor Almere zijn om een sociaal, economisch en ecologisch duurzame regio te blijven.

Het Handelingsperspectief Oostflank benoemt zes concrete pijlers waarlangs het goede wordt behouden, de kwetsbaarheden worden aangepakt en alles wat er in de toekomst bijkomt past in een duurzame aantrekkelijke en evenwichtige ontwikkeling. Deze pijlers hebben in meer of mindere mate een effect op de openbare ruimte en de openbare ruimte heeft andersom ook effect op de pijlers. In de tabel op de volgende pagina zijn deze pijlers en de betekenis daarvan voor de openbare ruimte te zien.



The background image shows a modern residential development with a blue overlay table. The development includes a large green lawn, a blue running track, a tennis court, and a playground. In the distance, there are wind turbines and a body of water under a clear sky.

Pijlers Oostflank MRA ...	... en de betekenis voor de openbare ruimte hierin
1. Voldoende woningen in onderscheidende woon- en leefmilieus	... een openbare ruimte die aansluit op de verschillende woon- en leefmilieus
2. Uitstekend ondernemersklimaat en een rijk voorzieningenniveau	... een toegankelijke groenblauwe stad met ruime mogelijkheden om te bewegen, te ontspannen en te recreëren. Een uitstekend ondernemersklimaat vraagt om een goede logistiek en bijpassende openbare ruimte, om de ondernemersactiviteiten te ontplooiën.
3. Sterke en veerkrachtige samenleving	... de openbare ruimte als ontmoetingsplek die toegankelijk is voor iedereen en waar iedereen aan de samenleving kan meedoen
4. Bereikbaar naar alle windstreken	... een verkeersveilige openbare ruimte met een vlotte doorstroming
5. Landschappen van wereldklasse	... koesteren van de bestaande groen/blauwe structuur in de openbare ruimte en natuur die dichtbij huis is te beleven, het omliggende landschap reikt via parken en grachten tot aan de voordeur
6. Klimaatbestendige, circulaire en energieleverende regio	... een openbare ruimte als grondstoffenbron die in staat is om de uitdagingen op het gebied van klimaat en energie op te vangen

1.2 TRENDS & ONTWIKKELINGEN

Circulaire economie, energietransitie, elektrisch rijden, klimaat, bewoners in bubbels, digitale dienstverlening, natuurinclusieve stad, gezond oud worden; de lijst met veranderingen is lang en dan is deze opsomming niet eens volledig. Alleen door nu al rekening te houden met veranderingen, houden we Almere uniek, aantrekkelijk, toekomstbestendig en betaalbaar. Zoals eerder benoemd staan we met de groei en het ouder worden van de stad de komende jaren voor meerdere grote opgaven. Tegelijkertijd hebben we de komende jaren te maken met een aantal grote transitieopgaven die een sterk ruimtelijke impact hebben. Wanneer we hier niet op inspelen zal dit ten koste gaan van het functioneren van de openbare ruimte. In deze paragraaf zetten we al deze trends en ontwikkelingen op een rij. We maken hierbij een onderscheid in ruimtelijke trends, duurzaamheidstrends en sociale trends.



RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN

De ruimtelijke trends zijn de trends die van invloed zijn op de ruimtelijke identiteit en kenmerken van de openbare ruimte. We zien hier twee grote trends die een groot effect gaan hebben op onze openbare ruimte: de woningbouwopgave en het ouder worden van de stad.

Woningbouwopgave

De groeiopgave van de stad is groot. Deze beperkt zich niet langer tot nieuwe nog niet bebouwde gebieden, maar zal steeds meer binnen de bestaande stad gaan plaatsvinden. Daarmee komt er druk op onze bestaande openbare ruimte. We moeten daarbij steeds een afweging maken hoe we op een verstandige manier omgaan met de verkeersveilige en groene openbare ruimte die we nu hebben.

De ouder wordende stad

Almere wordt ouder. We zullen ons steeds meer moeten richten op de stad die al is gebouwd. Hierbij spelen verschillende aspecten een belangrijke rol. Allereerst de betaalbaarheid van het dagelijks onderhoud. Bezuinigingen en prijsstijgingen leggen druk op het onderhoudsniveau. Daar komt bij dat de Almeerse bodem één van de snelst zakkende bodems van Nederland is. Door het ongelijkmatig zakken van de bodem staat de infrastructuur van de stad onder druk en is binnen een kortere periode alweer groot onderhoud nodig.



Duurzaamheidsontwikkelingen

In de Almeerse duurzaamheidsagenda hebben we vastgelegd hoe we Almere de komende jaren verduurzamen. Daarin staat op welke 6 thema's Almere inzet als het gaat om duurzaamheid: energie, circulaire economie, mobiliteit, voedsel, ecologie en klimaatadaptatie. Al deze thema's raken de openbare ruimte. Naast deze thema's nemen we hier ook een aantal technologische ontwikkelingen mee die de openbare ruimte raken.

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert en hierdoor krijgen we te maken met extremere weersomstandigheden. Langere periodes van droogte, veel neerslag in korte tijd, warme zomers en natte winters. Dankzij het doordachte ontwerp van de groenblauwe stad bestaat Almere tegenwoordig voor maar liefst 11% uit water binnendijks. In andere Nederlandse steden schommelt dat percentage tussen de drie en acht. Het royale groenblauwe netwerk geeft ons een voorsprong in de weerbaarheid tegen klimaatverandering. Ondanks deze voorsprong staat ook Almere voor grote uitdagingen door het veranderende klimaat. Het vele groen en water in Almere bevindt zich



namelijk vooral buiten of aan de randen van bebouwd gebied. In de woonwijken en gebiedscentra is er niet altijd voldoende groen en ruimte voor waterberging om de klimaatverandering op te vangen.

Circulaire economie

Om onze ecologische voetafdruk te verminderen hebben we een circulaire economie nodig. De openbare ruimte kan je zien als een enorme voorraadkast van herbruikbare materialen. Maar ook als een plek waar herbruikbare materialen ingezet kunnen worden. Weten welke grondstoffen er zijn, hoeveel er binnenkomen en wat je ervan kan maken draagt niet alleen bij aan duurzaamheid maar ook aan de lokale economie.

Mobiliteit

We leven in een periode waarin er veel veranderingen plaatsvinden op het gebied van mobiliteit. Denk aan de opkomst van elektrische en zelfrijdende voertuigen. Daarnaast denken we steeds vaker na over deelconcepten in plaats van het bezitten van een voertuig en dit zien we in de opkomst van Mobility As A Service. Trends en ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit



hebben een grote invloed op parkeerbehoeften en ruimtelijke indelingen. Het gebruik van deelfietsen en elektrische auto's zal in de toekomst alleen maar toenemen. Deze ontwikkelingen hebben effect op het ruimtegebruik van de openbare ruimte.

Ecologie

De biodiversiteit op aarde neemt in een snel tempo af. Dat is te zien aan het verminderen van het aantal planten- en diersoorten. Een grote verscheidenheid aan planten- en diersoorten is echter belangrijk. Niet alleen voor de dieren en planten zelf, maar ook voor de mens. Tegelijkertijd zien we dat steeds meer planten en dieren hun toevlucht zoeken in een stedelijke omgeving en hun rol vervullen in het stadsecosysteem. Een gezonde openbare ruimte herbergt een grote verscheidenheid aan planten en dieren.

Energietransitie

Naast het al aangehaalde elektrisch vervoer, gaat de energietransitie met name over het feit dat we in 2050 onze huizen niet langer meer verwarmen met aardgas. De komende decennia gaan we de transitie maken naar andere vormen van warmtevoorziening. Dit heeft in eerste instantie natuurlijk betekenis voor het bouwen van nieuwe huizen en het aanpassen van bestaande huizen die nog met gas verwarmd worden. Het heeft echter ook betekenis voor de openbare ruimte, omdat dit leidt tot aanpassingen in de ondergrond van de openbare ruimte.

Technologische ontwikkelingen en de datasamenleving

Nieuwe datanetwerken, innovatieve materialen, robotisering en internet of things, zijn ontwikkelingen die bij kunnen dragen aan de leefbaarheid van de stad. We zien in Nederlandse steden het gebruik van autonome maaimachines en inspecties met drones hun intrede doen. Ook bestaan er slimme prullenbakken die meten hoe vol ze zitten en sensoren die een locatie in de gaten houden. Al deze nieuwe toepassingen genereren data uit de openbare ruimte. En we hebben al data tot onze beschikking zoals technische data, data op basis van bewonersmeldingen en data van kwaliteitsmetingen in de openbare ruimte. We gebruiken deze data echter nog niet effectief. Vaak alleen een specifieke dataset voor een specifiek doel. Terwijl het bundelen en koppelen van data kansen geeft om de openbare ruimte duurzamer en efficiënter te beheren.





GEZONDHEIDSONTWIKKELINGEN EN SOCIALE ONTWIKKELINGEN

Een belangrijk doel van de Omgevingswet is “de gezonde stad”. Een stad waar het prettig is om te verblijven, gezond gedrag wordt gestimuleerd, je niet sociaal geïsoleerd raakt en waar je beschermd wordt tegen negatieve omgevingsinvloeden zoals te veel geluid en luchtverontreiniging. In 2020 is Almere beoordeeld als de vierde gezondste stad van Nederland. De ruime en groene opzet van onze openbare ruimte speelt hier een belangrijke rol in. Daarmee zou je kunnen denken dat we er als Almere al zijn. Dat is zeker niet zo. Er zijn veel trends, die ook onze openbare ruimte raken, waar we rekening mee moeten houden om onze stad gezond en sociaal te houden en gezonder en socialer te maken.

Sporten en bewegen

Uit onderzoek blijkt dat één op de vijf kinderen en jongeren tot 19 jaar in Almere overgewicht heeft. Dit aandeel is hoger dan in andere delen van Nederland. Het stimuleren van sporten en bewegen is een belangrijk middel om hier iets aan te doen. Op dit moment is het aantal bewoners dat lid is van een sportvereniging in Almere lager dan gemiddeld. Wel wordt in Almere relatief veel buiten de sportverenigingen om gesport in de openbare ruimte. Dat betekent dat als het om het stimuleren van bewegen gaat, de openbare ruimte in Almere een belangrijke rol speelt.

Ambulantisering en een ouder wordende bevolking

Op dit moment zitten we nog midden in een trend van ambulantisering. Ambulantisering betekent dat zorg, begeleiding en ondersteuning steeds meer aan huis wordt georganiseerd. Vroeger zou iemand die zorg, begeleiding of ondersteuning nodig heeft eerder in een zorg-instelling terecht komen. Nu blijven mensen langer thuis wonen. Tegelijkertijd vergrijst, net als de rest van Nederland, de bevolking van Almere. Hiermee worden de toegankelijkheid van en de mogelijkheden voor ontmoeting en beweging in de openbare ruimte nog veel belangrijker dan ze vroeger al waren. Dat legt extra druk op het gebruik en het onderhoud van onze openbare ruimte.

De participatieve democratie

We maken in Nederland de transitie naar een participatieve democratie. Een samenleving waarin burgers, naast politici en professionals, scheppers van instituties en voorzieningen zijn. Deze transitie komt voort uit het besef dat veel maatschappelijke vraagstukken te ingewikkeld zijn voor de overheid om alleen op te lossen. Om ruimte te bieden aan democratische vernieuwing gaan we in Nederland steeds meer opzoek naar nieuwe methoden om bewoners te betrekken. Uiteraard raakt dit ook aan onze openbare ruimte. Want juist daar is er zowel bij de inrichting als het onderhoud veel contact met bewoners. Er is ook veel ruimte om te experimenteren, bijvoorbeeld met vormen zoals zelfbeheer.

Sociaaleconomische kwetsbaarheid

Uit de analyse die gedaan is in het kader van het Handelingsperspectief Oostflank Metropool Regio Amsterdam blijkt dat Almere op een aantal vlakken sociaaleconomische kwetsbaar is. Op de eerste plaats betreft dit de Almeerse economie. Veel Almeerders werken in sectoren die extra gevoelig zijn voor recessies. Daarnaast heeft de groei van onze stad ervoor gezorgd dat het aantal basisvoorzieningen op het gebied van welzijn, ontmoeting en onderwijs achterblijft bij de vraag daarnaar in Almere. Deze kwetsbaarheden raken ook de openbare ruimte. De openbare ruimte is tenslotte ook een plek waar voorzieningen op het gebied van welzijn en ontmoeting gerealiseerd kunnen worden. Inrichting en onderhoud van de openbare ruimte is daarnaast ook een bron voor werkgelegenheid.

*“In 2020 is Almere
beoordeeld als de vierde
gezondste stad van
Nederland”*



1.3 DE ALMEERDER: IN GESPREK MET DE STAD

In de voorgaande paragraaf is een beschrijving gegeven van de trends en ontwikkelingen die een belangrijke invloed hebben op de openbare ruimte. Om uiteindelijk te komen tot een selectie van opgaven voor de openbare ruimte, is gesproken met experts binnen de gemeente, maar ook gebruik gemaakt van de collectieve intelligentie van de stad. Bewoners en ondernemers zijn via verschillende kanalen en activiteiten benaderd om hun visie te geven. Er zijn verschillende wijzen van consultatie in dit proces beproefd: het uitsturen van een internet-enquête, het organiseren van stadswandelingen en het spelen van een serious game.

RUIMTELIJK

Eén van de belangrijkste uitkomsten is dat bewoners de gemeente oproepen om de aandacht op het beheer van de stad niet te laten verslappen ten gunste van allerlei ambities. Daarbij wordt aandacht gevraagd voor zaken zoals verzakking, verlichting, onkruid, zwerfafval en afval-dumping. Voor bewoners is de stad meer dan een technisch goed onderhouden ruimte. Het is dan ook niet verrassend dat bewoners op een aantal punten aangaven anders naar de kwaliteit van de openbare ruimte te kijken dan de gemeente.

DUURZAAM

Bewoners vinden de toekomstbestendigheid van de stad belangrijk. De duurzaamheidsthema's zoals: biodiversiteit, groene stad, klimaatadaptatie en circulariteit kwamen hierbij op verschillende momenten naar voren. Bewoners willen hier graag aan bijdragen, maar vinden wel dat de gemeente het goede voorbeeld moet geven.

GEZOND EN SOCIAAL

Bewoners zien voor zichzelf een medeverantwoordelijkheid voor een prettige openbare ruimte. Dit komt sterk naar voren als het gaat over overlast in de openbare ruimte. De beleving van de openbare ruimte door bewoners wordt sterk bepaald door de mate van overlast van bijvoorbeeld zwerfafval en vandalisme. Dit weegt zwaarder voor bewoners dan of er bijvoorbeeld te veel onkruid tussen stoeptegels is. Met andere woorden: man made overlast wordt als storender ervaren dan nature made overlast. Bewoners vinden daarbij niet dat het alleen de taak van de gemeente is om dit probleem op te lossen, maar dat bewoners hierbij zelf een belangrijke rol hebben.

Uitkomsten stadsgesprekken 2019

Wat vinden Almeerders belangrijk bij het onderhoud van de stad?



Hoe ziet de toekomstbestendige stad eruit?



2

De opgaven in de openbare ruimte

In het vorige hoofdstuk hebben we de belangrijkste trends en ontwikkelingen voor de openbare ruimte geschetst. In dit hoofdstuk formuleren we op basis daarvan de opgaven die we hebben ten aanzien van de openbare ruimte. We hebben alle trends en ontwikkelingen samengebracht in 3 opgaven:



1) Een ruimtelijke opgave: de groenblauwe en verkeersveilige openbare ruimte.



2) Een duurzaamheidsopgave: de duurzame openbare ruimte.



3) Een sociale en gezondheidsopgave: de sociale en gezonde openbare ruimte.

De opgaven beschrijven onze ambitie voor en een blik op de toekomst van de openbare ruimte. Elke opgave leidt tot uitgangspunten voor de openbare ruimte. Deze vormen het kader voor alle beleidsdomeinen die actief zijn in de openbare ruimte van leefbaar, sociaal en sport tot gebiedsontwikkeling en beheer. De opgaven leveren daarmee ook materiaal voor de omgevingsvisie en het omgevingsplan.



GROENBLAUWE EN VERKEERSVEILIGE OPENBARE RUIMTE

Almere heeft een bijzondere en uitdagende openbare ruimte. In verhouding tot het aantal bewoners hebben we relatief veel openbare ruimte. Als tuinstad met meerdere kernen hebben we een openbare ruimte met veel groen en water en veel verschillende identiteiten en inrichtingen. We hebben daarnaast één van de meest verkeersveilige openbare ruimtes in Nederland. De komende jaren en decennia komt deze erfenis onder druk te staan, omdat we een enorme woningbouwopgave hebben die zal leiden tot meer verdichting.

Wij zien daarom een opgave om onze bijzondere openbare ruimte, die zich zo onderscheidt door ruimte, groen, water en mobiliteit, te koesteren. We willen ook voor de toekomst de kwaliteit van ons landschap en onze verkeersveilige identiteit behouden en versterken¹. Dit realiseren we door naast het zorgdragen voor ons bestaande groenblauwe raamwerk te zorgen voor goede waterberging en het voorkomen van eenzijdige vegetatie. We hebben een openbare ruimte die aansluit bij de diversiteit aan woonmilieus en recreatiemogelijkheden. De verscheidenheid in inrichting en onderhoud van de openbare ruimte geven de stadsdelen een eigen herkenbare identiteit.

De openbare ruimte met haar voorzieningen is vanuit het total cost of ownership²-principe kostenbewust gerealiseerd zodat de openbare ruimte ook betaalbaar blijft voor de toekomst. Daarnaast beperken we de financiële en praktische gevolgen van bodemdaling zo veel als mogelijk.

1 Toevoeging naar aanleiding van amendement RG-279, 'Versterken in plaats van alleen behouden groen en blauw'

2 Total cost of ownership: Alle kosten van de asset over de gehele levensduur, van aanleg tot onderhoud en verwijdering.



UITGANGSPUNTEN

- In de Almeerse openbare ruimte is er voldoende ruimte voor groen en water.
- We koesteren het gescheiden verkeerssysteem in Almere.
- We hebben een openbare ruimte die zo ontworpen is dat deze betaalbaar te beheren is.
- De openbare ruimte sluit aan op het diverse karakter van stadsdelen en wijken.



DUURZAME OPENBARE RUIMTE

We weten dat er in de toekomst steeds langere perioden van droogte en hitte zullen zijn en dat er steeds vaker sprake zal zijn van extremere regenbuien. Deze ontwikkeling betekent een grote uitdaging om onze stad in de toekomst leefbaar te houden voor mens, plant en dier. Onze openbare ruimte speelt hier een belangrijke rol in. Tegelijkertijd moet er in de openbare ruimte ook ruimte gemaakt worden voor de energietransitie en duurzamere vormen van mobiliteit. Daarnaast moeten we in de toekomst zuiniger omgaan met onze grondstoffen. We hebben dan ook een forse opgave om de komende jaren onze openbare ruimte te verduurzamen.

Almere laat nu al zien wat er mogelijk is op het gebied van een duurzame openbare ruimte. Hier bouwen we op voort. Wij willen toe naar een openbare ruimte die grotere perioden van hitte, droogte en extremere regenbuien aan kan. Een openbare ruimte met een robuust ecosysteem met een grote diversiteit aan planten en dieren en waar de stedelijke omgeving verbonden is met de groene hoofdstructuur van de stad. Een openbare ruimte die zoveel mogelijk gebouwd is met hergebruikte en lokale grondstoffen. Een openbare ruimte die inspeelt op de groei van CO₂-arm vervoer en de energietransitie. De lokale ondernemers en kenniscentra hebben hierin een actieve rol als innovator en producent. Zo benutten we jong talent en bieden we kansen aan lokale starts-ups.



UITGANGSPUNTEN

- We gebruiken in de openbare ruimte hernieuwbare materialen en lokale grondstoffen.
- De openbare ruimte heeft een biodivers en robuust ecosysteem.
- De openbare ruimte is klimaatbestendig.
- De ondergrondse infrastructuur en de bovengrondse inrichting zijn op elkaar afgestemd.
- Bij de inrichting van de openbare ruimte anticiperen we op toekomstige transities.





GEZONDE & SOCIALE OPENBARE RUIMTE

Op het gebied van gezondheid en sociale infrastructuur is Almere kwetsbaar. Zo is de Almeerse economie sterk gevoelig voor recessies, is er een relatief hoog percentage van bewoners met obesitas en is er onvoldoende aansluiting van basisvoorzieningen als welzijn, ontmoeting en onderwijs op de huidige vraag. Deze kwetsbaarheden raken ook onze openbare ruimte. Het is tenslotte de plek waar alle Almeeders samenkomen om te verplaatsen, te bewegen en te ontmoeten.

Het investeren in de openbare ruimte biedt kansen om bij te dragen op sociaaleconomisch gebied en op het gebied van gezondheid. We willen een openbare ruimte die bijdraagt aan het stimuleren van bewegen, sporten en ontmoeten. Waar een netwerk van veilige fietspaden is dat niet alleen functionele verplaatsing mogelijk maakt, maar ook recreatief gebruik stimuleert. Waar voldoende plek is en faciliteiten zijn om te ontmoeten en te sporten voor jong en oud. Waar zichtbaarheid van onze archeologische vindplaatsen en kunst de beleving van de openbare ruimte verrijkt. Waar ouderen dagelijks veilig hun favoriete ommetje in de wijk kunnen maken. Waar samen met bewoners gewerkt wordt aan een schone openbare ruimte met beperkte overlast van vuil en vandalisme op straat. Waar initiatieven als watertappunten, buurtmoestuinen en eetbaar groen de bewustwording van gezonde voeding versterken. Waar ondernemers uit de recreatie- en horecasector het groen en water benutten voor beweeg- en ontspanningsactiviteiten.

Iedereen kan meedoen. Daarvoor moet de openbare ruimte inclusief zijn ingericht zodat mensen met een beperking zo veel mogelijk op eigen kracht deel kunnen nemen aan de samenleving. Een flexibele openbare ruimte ook die kan inspelen op veranderende ontwikkelingen en behoeften zoals het thuiswerken. Werken aan en in de openbare ruimte biedt daarnaast volop mogelijkheden voor arbeidsparticipatie als opstap naar een plek op de arbeidsmarkt.



UITGANGSPUNTEN

- De openbare ruimte is er niet alleen om je in te verplaatsen, maar ook om in te verblijven, ontmoeten en ontspannen.
- Het ontwerp van de openbare ruimte met haar faciliteiten is afgestemd op de sociale eigenschappen van de wijk.
- De openbare ruimte is toegankelijk voor iedereen.
- De openbare ruimte verleidt tot een gezonde levensstijl van sporten, bewegen en gezond voedsel.
- De aanleg en het beheer van de openbare ruimte biedt kansen voor bewoners zonder werk en vrijwilligers met werk.
- Bewoners en ondernemers doen mee aan het verbeteren van de openbare ruimte.
- Kunst en zichtbaarheid van archeologische vindplaatsen dragen bij aan de beleving van de openbare ruimte.





Hoe beheren we een
toekomstbestendige stad?

3

De beheerstrategie

In de voorgaande hoofdstukken hebben we de opgaven voor de openbare ruimte uiteengezet. In dit hoofdstuk zoomen we in op hoe we die uitdagende openbare ruimte gaan beheren. Om te beseffen waar het beheer voor staat, omschrijven we de missie van beheer als volgt:

MISSIE BEHEER OPENBARE RUIMTE

Beheer richt zich op het duurzaam in stand houden en verbeteren van de functionaliteit van de openbare ruimte en het toevoegen van maatschappelijke waarde voor de stad in de breedste zin; voor mens, plant en dier. Samen met de stad werken we aan een gezonde, sociale en toekomstbestendige openbare ruimte om voor nu en in de toekomst te mogen wonen en werken in een zich onderscheidende groenblauwe stad.

In de volgende paragrafen gaan we in op hoe we de missie vormgeven. Daarbij staat centraal hoe we zo effectief mogelijk gebruik maken van het beschikbare budget. We omschrijven hoe we onze afwegingen maken. We beantwoorden daarmee de vraag hoe we, ongeacht de hoogte van het beschikbare budget, een goede basis van de openbare ruimte borgen en wanneer en hoe we met het beheren van de openbare ruimte bijdragen aan de drie opgaven in de openbare ruimte.

*“Beheer werkt samen met de stad aan
een gezonde, sociale en
toekomstbestendige openbare ruimte”*



3.1 DE OPENBARE RUIMTE OP ORDE: STUREN OP RISICO

Onze kapitaalgoederen zoals bruggen, wegen, bomen, voetpaden et cetera, noemen we ook wel onze assets. In het beheren van de stad maken we continu afwegingen tussen veiligheid, functionaliteit en de kosten van onze assets. In assetmanagementterminologie 'risicogestuurd beheer' genoemd. Onze primaire taken zijn om ervoor te zorgen dat de technische staat van onze assets voldoende veilig is, de assets voldoen aan de beoogde functie en dat dit kostenefficiënt verloopt. Om hierop te kunnen sturen hebben we vier beheerwaarden geformuleerd. Voor deze beheerwaarden hebben we het minimale niveau waar de openbare ruimte aan moet voldoen geformuleerd. Dat betekent dat de financiële middelen die we hebben voor het beheren van de openbare ruimte in de eerste plaats ingezet worden om het minimale niveau te realiseren.

VEILIGHEID EN GEZONDHEID

Iedereen moet zich kunnen begeven in een fysiek veilige openbare ruimte. Hierbij is het minimale niveau dat we altijd moeten realiseren:

- We houden ons aan de wettelijke veiligheidseisen voor de openbare ruimte.
- De assets zijn voldoende technisch op orde.
- De openbare ruimte is zodanig ingericht dat sociale veiligheids- of gezondheidsrisico's tot een minimum worden beperkt.
- De openbare ruimte is niet vervuild.

BEREIKBAARHEID EN ECONOMISCHE ATTRACTIVITEIT

Met het beheren van de stad dragen we zorg voor een toegankelijke openbare ruimte voor bewoners, forensen, bedrijven, toeristen en recreanten. Het minimale niveau hierbij is dat we er altijd voor moeten zorgen dat er geen onnodige fysieke belemmeringen zijn bij het verplaatsen en verblijven in de openbare ruimte.

LEEFBAARHEID EN MILIEU

Wij dragen zorg voor een openbare ruimte waar mensen samen kunnen komen en planten en dieren niet in hun voortbestaan worden bedreigd. Het minimale niveau hierbij is dat we ons houden aan de wet- en regelgeving op het gebied van luchtkwaliteit, geluidsoverlast, klimaatbestendigheid, hygiëne en het behoud van dier- en plantensoorten. We passen daarnaast de recentste mogelijkheden die de markt ons kan bieden op het gebied van duurzaam beheer toe, zolang deze mogelijkheden niet kostenverhogend zijn.

IDENTITEIT

Met het beheren van de openbare ruimte onderhouden we een belangrijk visitekaartje van Almere. De basis is dat we de identiteit van Almere als groenblauwe en verkeersveilige stad in stand houden.

INCLUSIVITEIT EN TOEGANKELIJKHEID

We zetten ons actief in om de openbare ruimte toegankelijk en veilig te maken en te houden voor mensen met een beperking.¹

1 Toevoeging naar aanleiding van amendement RG 281, 'Voeg inclusiviteit en toegankelijkheid toe als beheerwaarde'.

3.2 DE OPENBARE RUIMTE BETER MAKEN: STUREN OP WAARDETOEVOEGING

Alhoewel we eerst zorgdragen voor een goede basis van de openbare ruimte streven we meer na. Met het beheren van de openbare ruimte kunnen we waarde toevoegen aan de openbare ruimte. Dat betekent dat we niet alleen maar letten op de veiligheid, functionaliteit en kosten, maar ook attent zijn op de waarde die onze assets zouden kunnen toevoegen aan de kwaliteit van de openbare ruimte voor de bewoner en gebruiker. Hiermee bedoelen we dat we in onze keuzes en afwegingen, ook meewegen wat onze beheerinspanning extra kan bijdragen aan bijvoorbeeld een gezondere leefstijl, meer mogelijkheden voor ontmoeting en recreatie of een klimaatbestendigere openbare ruimte. Met deze waardetoevoegingen kunnen we met het beheer bijdragen aan de drie opgaven die we in hoofdstuk 2 hebben geformuleerd. Hiervoor hebben we op basis van de drie opgaven drie beheerambities geformuleerd met onder elke ambitie beheermaatregelen die genomen kunnen worden:

RUIMTELIJKE AMBITIE: EEN GROEN/BLAUWE EN VERKEERSVEILIGE OPENBARE RUIMTE

Met onze beheeractiviteiten kunnen we waarde toevoegen door maatregelen in te zetten die:

- De identiteit van Almere als groene en waterrijke stad versterken.
- Extra te investeren in groen/blauwe recreatieve plekken.
- De toegankelijkheid van onze hoofdwegen optimaliseren en de verkeersveiligheid vergroten.

DUURZAAMHEIDSAMBITIE: EEN DUURZAME OPENBARE RUIMTE

Met onze beheeractiviteiten kunnen we waarde toevoegen door maatregelen in te zetten die:

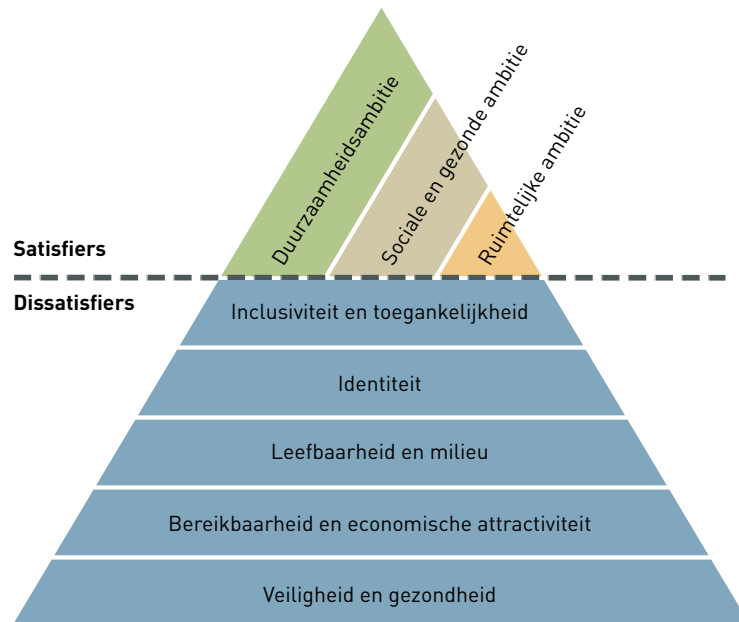
- De klimaatbestendigheid van de stad vergroten.
- De biodiversiteit vergroten.
- Het stedelijk groen op grote groengebieden aan laten sluiten.
- De openbare ruimte natuurinclusief maken.
- Grootchalig onderhoud afstemmen op de energietransitie.
- Overlast van geluid en luchtverontreiniging beperken.
- Het circulaire karakter van de openbare ruimte vergroten.

GEZONDE EN SOCIALE AMBITIE: EEN SOCIALE EN GEZONDE OPENBARE RUIMTE

Met onze beheeractiviteiten kunnen we waarde toevoegen door maatregelen in te zetten die:

- De sociale veiligheid en het veiligheidsgevoel verbeteren.
- De overlast als gevolg van vervuiling op straat en vandalisme extra beperken.
- Bewegen stimuleren.
- Mogelijkheden voor ontspanning en ontmoeting vergroten.
- De zichtbaarheid van archeologische vindplaatsen en kunst in de openbare ruimte vergroten.
- De aantrekkelijkheid van het gebied versterken.

Zoals eerder aangegeven hebben we in Almere een uitdagende en grote openbare ruimte. We zullen daarom steeds heldere keuzes moeten maken om de basis van de openbare ruimte te kunnen blijven waarborgen. Het betekent dat wij ook een keuze moeten maken in welke ambities wij het belangrijkst vinden om met het beheer na te streven. Om die keuze te kunnen maken passen we de ambitiedriehoek, die in onderstaande figuur schematisch is weergegeven, toe als afwegingsmodel.



De ambitiedriehoek bestaat uit twee delen. Een deel onder de stippellijn en een deel boven de stippellijn. Onder de stippellijn is de basis van de driehoek. Hier staan de vier basisniveaus van de beheerwaarden. Dit zijn de dissatifiers: als we het goed doen dan valt het niemand op, als we het slecht doen dan merken bewoners dat wel met als reactie een stijging van de klachten. Bovenin de piramide bevinden zich onze ambities. Dit zijn de satisfiers: als we hier op inzetten is het zichtbaar voor bewoners en verhoogt het de tevredenheid van bewoners. De openbare ruimte wordt gezonder, veiliger, socialer of duurzamer.

De beheerwaarden in het basisniveau in de onderkant van de driehoek zijn even belangrijk. Dat is anders voor de ambities in de bovenkant van de driehoek boven de stippellijn. Hiervoor geldt dat hoe meer de ambitie daar naar links staat en hoe groter de oppervlakte in de driehoek, hoe meer voorrang deze ambitie krijgt. Dat betekent niet dat de andere ambities geen aandacht krijgen, wel dat er meer prioriteit ligt bij de ambitie die het meest links staat.

DIFFERENTIATIE TUSSEN FUNCTIEGEBIEDEN

De stad is geen homogeen geheel. Er zijn verschillende gebieden te onderscheiden met verschillende functies en kenmerken. Daarom kiezen we per functiegebied voor een andere volgorde in de bovenkant van de ambitiedriehoek. We onderscheiden 6 functiegebieden: woonwijken, centrumgebied, hoofdinfrastructuur, bovenwijken groen en water, werkgebied en tot slot buitengebied. Voor een visuele weergave zie bijlage 1 op pagina 70. Voor elk functiegebied bepalen we welke ambitie daar het belangrijkste is:

1. Woonwijken

Voor woonwijken geldt dat het belangrijk is dat bewoners er comfortabel kunnen wonen. Bij een fijne woonomgeving hoort dat er voldoende mogelijkheden zijn om te bewegen en te ontmoeten en dat bewoners zich er veilig voelen. Prioriteit ligt hier daarom bij de ambitie sociaal en gezond. Het is daarnaast belangrijk dat het er in de toekomst ook nog comfortabel is om te wonen. Daarvoor is het bijvoorbeeld belangrijk dat het er niet te heet is en er niet te veel wateroverlast is. Als tweede vinden we de duurzaamheidsambitie hier daarom erg belangrijk.



2. Centrumgebieden

Onder centrumgebieden vallen zowel de winkelcentra als de openbaar vervoerknooppunten. In een economisch gezond centrum is het aantrekkelijk om te verblijven. Daarvoor is het belangrijk dat er voldoende mogelijkheden zijn om te ontmoeten, er niet te veel overlast en vandalisme is en bezoekers zich er veilig voelen. Prioriteit ligt hier daarom bij de ambitie sociaal en gezond. Naar de toekomst toe willen we dat de veelal stenige omgeving niet te heet is en dat er niet te veel wateroverlast is. Daarom volgt de ambitie duurzaamheid hier als tweede prioriteit.

3. Bovenwijken groen en water

Groen en water zijn altijd dichtbij. Onze wijk- en stadsparken hebben we nodig om te ontspannen, te bewegen en te ontmoeten. Daarom gaat hier de prioriteit uit naar de gezonde en sociale ambitie. Vervolgens geven we aandacht aan de duurzaamheidsambitie omdat het groen en water van belang zijn om klimateffecten op te vangen en ruimte bieden voor planten en dieren.

4. Werkgebied

Werkgebieden bieden veel mogelijkheden voor circulaire toepassingen en door de relatieve rust en extensieve gebruik ook ecologische kansen. Het zwaartepunt ligt hier daarom als eerste bij de duurzaamheidsambitie. Vanwege het belang van een veilige, gezonde en aantrekkelijke werkomgeving met mogelijkheden voor beweging en ontspanning, gaat vervolgens de aandacht uit naar de ambitie gezond en sociaal.

5. Buitengebied

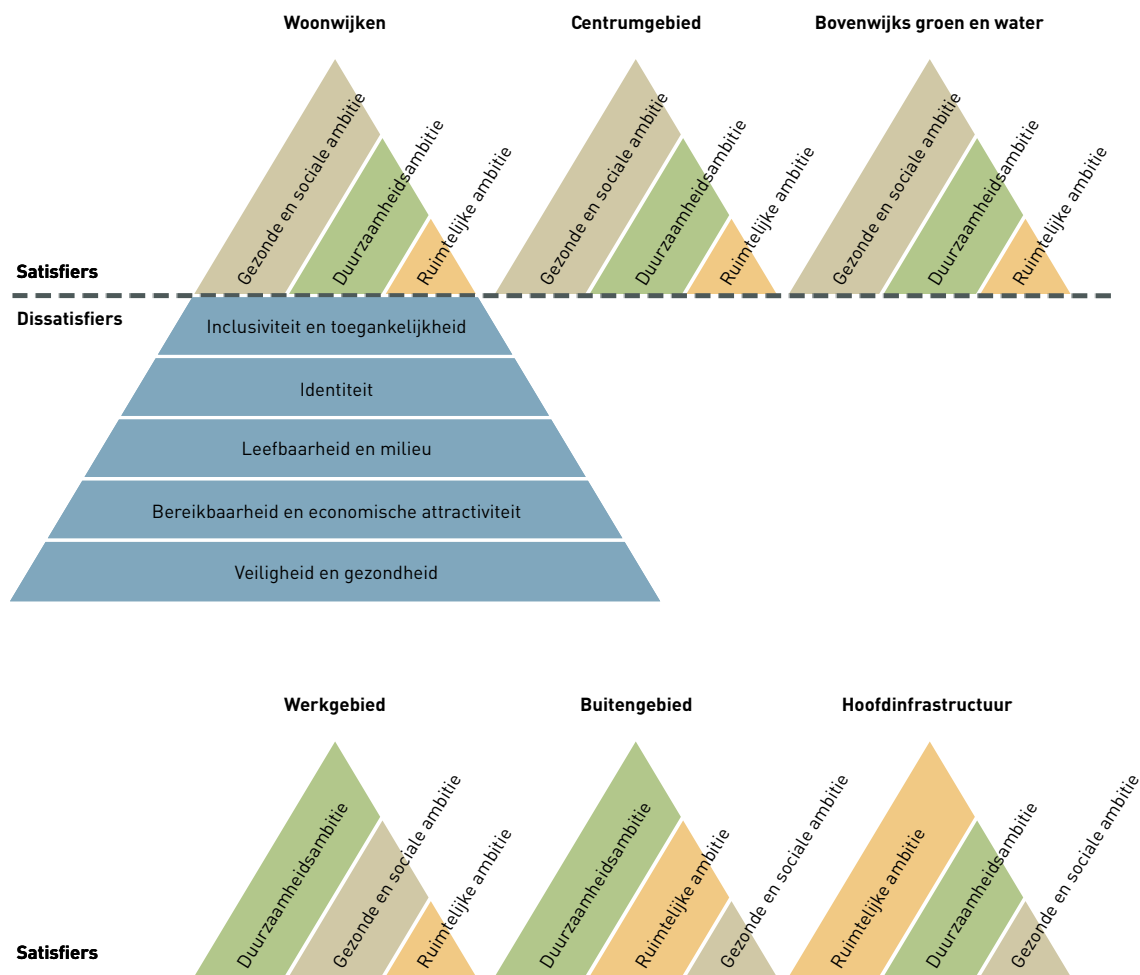
Buitengebieden hebben een lage gebruiksdruk en vormen de kraamkamers van biodiversiteit en voor natuurbeleving in en om de stad. De prioriteit ligt hier daarom bij de duurzaamheidsambitie. Vervolgens gaat de aandacht uit naar de ruimtelijke ambitie om de groenblauwe identiteit en recreatieve functie te versterken.

5. Hoofdinfrastructuur

Het doel van de infrastructuur is verplaatsing. Allereerst gaat de aandacht uit naar onze ruimtelijke ambitie voor een efficiënte verkeersveilige openbare ruimte. Hoe wij onze hoofdinfrastructuur gebruiken en inrichten heeft daarnaast een groot effect op de leefbaarheid en het milieu. Denk hierbij bijvoorbeeld aan geluidsoverlast of luchtvervuiling. De ambitie duurzaamheid is hier dan ook het volgende aandachtspunt.

“We hebben in Almere een uitdagende en grote openbare ruimte. We zullen daarom steeds heldere keuzes moeten maken om de basis van de openbare ruimte te kunnen blijven waarborgen.”

In onderstaande figuur is de ambitievolgorde in de bovenkant van de piramide voor elk functiegebied visueel gemaakt.



3.3 DE MEETINSTRUMENTEN

Om een goed beeld te hebben van de staat van de openbare ruimte meten we de volgende aspecten:

- 1) Technische kwaliteit
- 2) De beeldkwaliteit en de beleving van de openbare ruimte
- 3) De mate waarin we de openbare ruimte duurzaam beheren
- 4) De effectiviteit van de koppeling gezond, sociaal en fysiek
- 5) De bijdrage aan arbeidsparticipatie

METEN VAN DE TECHNISCHE KWALITEIT

Onze openbare ruimte bestaat uit een grote hoeveelheid assets. Om onze basistaken goed uit te kunnen voeren meten we continu wat de technische kwaliteit van onze assets in de openbare ruimte is. Op deze manier voorkomen we dat de openbare ruimte fysiek onveilig wordt en onze assets voor het einde van de levensduur onherstelbaar kapotgaan. Met technische kwaliteit doelen we op de (wettelijke) normen en eisen die worden gesteld aan het technisch functioneren en de veiligheid van een asset in de openbare ruimte. De technische kwaliteit bepalen we op basis van inspecties en schouwen. Aan de hand van de inspectieresultaten kunnen we bepalen welke beheermaatregelen noodzakelijk zijn om de beoogde levensduur te halen.

METEN VAN DE BEELDKWALITEIT EN DE BELEVING VAN DE OPENBARE RUIMTE

Al sinds lange tijd hanteren we de beeldkwaliteitssystematiek om te bepalen hoe de openbare ruimte wordt verzorgd. Het instrument is bedoeld voor het vastleggen van de onderhoudsambitie en om afspraken met onze aannemers te maken over het gewenste onderhoudsniveau. De beeldkwaliteit wordt gemeten aan de hand van visuele schouwen. De systematiek kent vijf beeldkwaliteitsniveaus:

- A+ = Zeer hoog - nagenoeg ongeschonden
- A = Hoog - mooi en comfortabel
- B = Basis – functioneel
- C = Laag - onrustig beeld, discomfort en enige vorm van hinder
- D = Zeer laag - kapitaalvernietiging, uitlokking van vernieling, functieverlies, sociale onveiligheid



De beeldkwaliteitssystematiek is een beproefde methode die landelijk ingezet wordt om de kwaliteit van de openbare ruimte te meten. Dit instrument blijven we dan ook de komende jaren gebruiken. Om twee redenen willen we de manier waarop we de kwaliteit van de openbare ruimte meten echter ook verder ontwikkelen. Uit de stadsconsultatie blijkt dat er een verschil is tussen hoe wij vanuit beeldkwaliteit de openbare ruimte beoordelen en hoe bewoners de openbare ruimte beleven. In sommige gevallen beleven bewoners de kwaliteit van de openbare ruimte slechter dan de beeldkwaliteit aangeeft en in andere gevallen beleven de bewoners de kwaliteit van de openbare ruimte beter dan de beeldkwaliteit aangeeft. We willen de komende jaren toegroeien naar een systematiek waarbij de beleving van de bewoner een grotere rol speelt. We gaan daarom de komende jaren eerst op kleine schaal experimenteren met belevingsbeheer, waarbij we de beleving van de bewoner leidend maken in de keuzes voor het dagelijks beheer.

METEN VAN DUURZAAM BEHEER

Duurzaam beheer is één van de drie ambities waar we de komende jaren in de openbare ruimte op in willen zetten. Daarvoor is het belangrijk dat we ook kunnen meten hoe zich dat ontwikkelt. Hiervoor zetten we de volgende vier indicatoren in:

- 1) De mate waarin we grondstoffen hergebruiken en de mate waarin we lokale grondstofstromen benutten.
- 2) De mate waarin we de inzet van mens, machine en middelen in het beheer van de stad energiebesparend doen. Dat geldt zowel voor de inzet vanuit onze eigen bedrijfsvoering als voor de werkzaamheden die de aannemers namens de gemeente uitvoeren.
- 3) De mate waarin onze beheerinspanningen bijdragen aan het vergroten van de variatie aan beplantingen, het versterken van ecologische verbindingen en het natuurinclusiever inrichten van de openbare ruimte.
- 4) De mate waarin onze beheerinspanningen bijdragen aan het beperken van de effecten van hittestress, droogte en wateroverlast in de stad.



METEN EFFECTIVITEIT VAN DE KOPPELING GEZOND, SOCIAAL EN FYSIEK

Traditioneel meten we ten aanzien van de openbare ruimte vooral de fysieke staat. We hebben echter de ambitie om in de openbare ruimte ook bij te dragen aan de gezondheid en de sociale staat van de stad. Daarvoor is het nodig om integraal inzichtelijk te maken hoe het met de wijken gaat. Momenteel werken we in dat kader aan een wijkmonitor. Daarin worden indicatoren opgenomen die iets zeggen over de totale staat van een wijk, van de openbare ruimte tot aan gezondheid en werk en inkomen. Zo kunnen ingrepen in de openbare ruimte ook gekoppeld worden aan het effect op bijvoorbeeld gezondheid.

METEN BIJDRAGE BEHEER AAN ARBEIDSPARTICIPATIE

Ook de ambitie om met het werk aan de openbare ruimte bij te dragen aan de arbeidsparticipatie in Almere gaan we meten. Dat doen we door het principe van Social Return on Investment (SROI) toe te passen. Dit houdt in dat we bij alle werkzaamheden aan de openbare ruimte een minimum percentage van het arbeidsvolume aanhouden dat ingezet moet worden om Almeerders zonder werk aan het werk te helpen. Hierbij hanteren we een minimum van 5 % van het arbeidsvolume van alle werken in de openbare ruimte.



Waar hebben we extra
aandacht voor?



4

Rand-voorwaarden

In dit hoofdstuk gaan we in op de belangrijkste randvoorwaarden om te komen tot een toekomstbestendige openbare ruimte voor mens, plant en dier. De missie van beheer is alleen realiseerbaar wanneer we aan deze randvoorwaarden voldoen. We onderscheiden 4 randvoorwaarden die cruciaal zijn voor een goed ontwerp en een goed beheer van de openbare ruimte:

1) Het betrekken van bewoners bij de inrichting, de herinrichting en het beheer van de openbare ruimte.

2) Zorgdragen voor een toekomstbestendige openbare ruimte bij gebiedsontwikkelingen.

3) De aanpak van overlast in de openbare ruimte.

4) Het inspelen op de ontwikkeling richting een datasamenleving.

4.1 RANDVOORWAARDE 1: SAMEN MET DE STAD

We maken in Nederland de transitie door naar een participatieve democratie. Een samenleving waarin bewoners actief mee willen doen met wat er met hun openbare ruimte gebeurt. We doen het niet meer voor bewoners en ondernemers maar mét bewoners en ondernemers.

Tegelijkertijd worden de uitdagingen in de openbare ruimte steeds complexer. We moeten daarom de manier waarop we bewoners betrekken steeds verder ontwikkelen. Dat doen we op drie manieren:

- 1) Het versterken van onze netwerken.
- 2) Ruimte bieden aan initiatieven van bewoners.
- 3) Bewoners betrekken bij initiatieven vanuit de gemeente.

VERSTERKEN VAN ONZE NETWERKEN

Goed onderhoud en doorontwikkeling van de openbare ruimte begint bij het weten wat er in de stad speelt en wat de behoeften zijn van bewoners. Onze stad bestaat uit vele organisaties en samenwerkingsverbanden. Van bewonersgroepen tot aan welzijnsorganisaties. Zij hebben veel kennis over wat er in de stad speelt en ontplooiën veel initiatieven in de stad die ook de openbare ruimte raken. Om daar met het beheer van de openbare ruimte goed op aan te sluiten moeten we de verbinding met deze organisaties en samenwerkingsverbanden zoeken. Hier gaan we dan ook actief op in zetten.

RUIMTE BIEDEN AAN INITIATIEVEN VANUIT DE STAD

In Almere kennen we al veel individuele bewoners, bewonersgroepen of organisaties die initiatieven willen nemen om onze openbare ruimte beter te maken. Voorbeelden hiervan zijn de zelfbeheergroepen, zoals in de Hoekwierde. De zelfbeheergroepen voegen betekenis en identiteit toe aan buurten en parken en zorgen voor een betere leefomgeving, meer betrokkenheid tot elkaar en meer waardering voor de eigen buurt. Dit soort initiatieven vanuit de Almeerse samenleving willen we ruimte bieden. Het uitgangspunt hierbij is “ja, mits” in plaats van “nee tenzij”, we denken vanuit mogelijkheden en waarden, in plaats vanuit beheer en risico’s. Dat betekent niet dat alles altijd kan. Voor het bieden van ruimte aan initiatieven hanteren we de volgende twee vuistregels:

- 1) Wij ondersteunen deze initiatieven wanneer er voldoende draagvlak door bewoners is georganiseerd in de buurt.
- 2) Wij ondersteunen initiatieven door het delen van kennis, materiaal en budget binnen de beschikbare financiële, beleids- en juridische kaders.

“We communiceren altijd in heldere taal wat de plannen zijn, waarom ingrepen noodzakelijk zijn en welke invloed bewoners en ondernemers daarop kunnen uitoefenen”

BEWONERS BETREKKEN BIJ INITIATIEVEN VANUIT DE GEMEENTE

Uiteraard is veel van wat er gebeurt in de openbare ruimte ook op initiatief van de gemeente. Dagelijks ontplooiën we activiteiten om onze openbare ruimte te onderhouden en te verbeteren. Dat doen we nooit zonder bewoners daar bij te betrekken. In de eerste plaats doen we dat door goed te communiceren over wat we doen. We communiceren altijd in heldere taal wat de plannen zijn, waarom ingrepen noodzakelijk zijn en welke invloed bewoners en ondernemers daarop kunnen uitoefenen. We vertellen hoe we ons vakmanschap inzetten, hoe dat vakmanschap bijdraagt aan een plezierige openbare ruimte nu en hoe ons vakmanschap bijdraagt aan een openbare ruimte die toekomstbestendig is.

Per project bekijken we welk participatietraject passend is. We passen hierbij de participatieladder toe zoals die is vastgelegd in de gemeentelijke participatienota. Voor de keuze van de trede op de participatieladder hanteren we de volgende vuistregels:

- Hoe minder van een veiligheids- of technische noodzaak sprake is, hoe hoger de participatietrede.
- Hoe meer beleidsvrijheid, hoe hoger de participatietrede.
- Hoe dichterbij huis, hoe hoger de participatietrede.

Ondanks dat we processen inrichten om tot een breed gedragen uitkomst te komen, kunnen er altijd bewoners zijn die zich niet zonder meer neerleggen bij het resultaat. We blijven altijd luisteren naar argumenten, om te voorkomen dat we aan eventuele zwaarwegende argumenten voorbijgaan. Het aangaan van het gesprek is onze grondhouding. Soms geeft dat gesprek aanleiding tot bijsturing. We zetten dan als dat nodig is enkele stappen terug in het participatieproces. Zijn de zwaarwegende argumenten er niet of ontstaat er begrip, dan wordt het proces voortgezet in het belang van een (kosten)effectief participatie- en uitvoeringsproces.

4.2 RANDVOORWAARDE 2: BEHEREND ONTWERPEN EN ONTWERPEND BEHEREN

Almere groeit niet alleen meer door in nieuwe gebieden te bouwen, maar steeds meer door in de bestaande stad te bouwen. De druk op de bestaande openbare ruimte neemt hierdoor toe. Daarnaast zien we, zoals in hoofdstuk 1 en 2 al is omschreven, grote transitie op ons afkomen die van grote invloed zijn op de openbare ruimte. Bijvoorbeeld op het gebied van energievoorziening, klimaat en ecologie. Die vragen om een andere manier van gebiedsontwikkeling waarbij beheer, ontwerp en realisatie van gebiedsontwikkelingen nauwer met elkaar samenwerken. We moeten beherend gaan ontwerpen en ontwerpend gaan beheren.

In het verleden hebben we bij het ontwikkelen van nieuwe gebieden niet altijd goed gekeken naar de beheerbaarheid en de toekomstige beheerkosten van de openbare ruimte. Daar is onder andere de bestuursopdracht uit 2015 uit voortgekomen, waarin tekorten op het beheer van de openbare ruimte opgelost moesten worden. Daarnaast hebben we in onze gebiedsontwikkelingen onvoldoende aandacht gehad voor de bodemdalingsproblematiek. Het is belangrijk dat wij dit bij toekomstige gebiedsontwikkelingen beter doen.

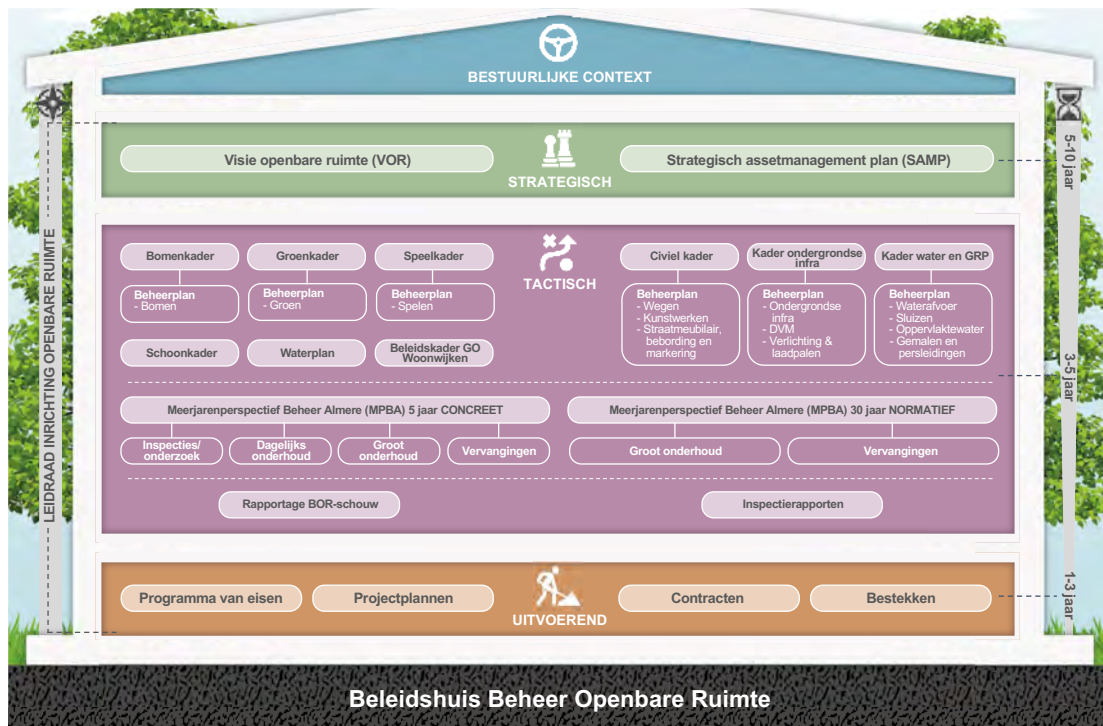
Hierin zijn 4 elementen belangrijk:

- 1) Beheer op orde: assetmanagement
- 2) De samenwerking tussen ontwerp, ontwikkeling en beheer
- 3) Stedelijke programmering
- 4) Aanpak van de bodemdaling

BEHEER OP ORDE: ASSETMANAGEMENT

In het rekenkameronderzoek “Lessen beheer en onderhoud openbare ruimte Almere” uit 2017 is geconstateerd dat de gemeente Almere voor een groot deel het onderhoud van de stad op orde heeft. Er wordt probleemoplossend gewerkt en er worden zichtbaar lessen getrokken uit participatietrajecten. In het rekenkameronderzoek is echter ook geconstateerd dat het assetmanagement verbeterd moet worden. Sinds 2018 werken we aan de verbetering daarvan. Assetmanagement is een systematiek waarmee de samenhang van alle beheeractiviteiten over de totale levensduur van alle objecten wordt vastgelegd. Er wordt hierbij gekeken naar de totale beheerperiode, inclusief de ontwerpfase, en bijna nog belangrijker: inclusief vervanging.

De Visie Openbare Ruimte, waarin op hoofdlijnen onze beheerstrategie staat, is één van de bouwstenen van de assetmanagement-systematiek. Het is echter maar één van de bouwstenen. Zo wordt de visie in een Strategisch Assetmanagement Plan vertaald naar inzicht in de kosten en een aanpak voor het beheren en in stand houden van alle objecten in de openbare ruimte. In beleidskaders wordt daarnaast per thema vastgelegd wat de kaders en uitgangspunten zijn. Deze kaders en uitgangspunten worden in beheerplannen verder uitgewerkt. In het onderstaande beleidshuis is te zien uit welke bouwstenen het beheer van de openbare ruimte bestaat. Hiervan is een deel al ingevuld, een deel vullen we de komende jaren aan. Zo is er al een aantal beleidskaders, zoals bijvoorbeeld het bomenkader, maar moeten er ook nog een aantal kaders worden gemaakt.



DE SAMENWERKING TUSSEN ONTWERP, ONTWIKKELING EN BEHEER

In de inleiding van dit hoofdstuk is al benadrukt hoe een goede samenwerking en aansluiting van beheer, ontwerp en realisatie van gebiedsontwikkeling steeds belangrijker wordt. Om dit goed te kunnen borgen is in 2019 de Integrale Aanpak Gebiedsontwikkeling (IAGO) vastgesteld. In het IAGO is vastgelegd welke processtappen een gebiedsontwikkeling in Almere moet doorlopen. Het doel hiervan is om te zorgen dat bij gebiedsontwikkelingen alle belangen en beleidsdoelstellingen goed gewogen worden. Het IAGO-proces bestaat uit drie fasen:

- 1) Een ontwikkelingsplanfase, waarin op hoofdlijnen bedacht wordt hoe de nieuwe gebiedsontwikkeling eruit komt te zien.
- 2) Een bouwplanfase, waarin de hoofdlijnen worden omgezet naar concrete bouwplannen.
- 3) Een realisatiefase, waarin de bouw plaatsvindt.

In dit proces wordt aan de hand van de beheertoets steeds gekeken of de gebiedsontwikkeling op termijn goed te beheren is. Op hoofdlijnen kijken we hierbij naar drie elementen:

- De beheerkosten op termijn.
- De mate waarin de gebiedsontwikkeling toekomstbestendig is. Bijvoorbeeld of er voldoende ingespeeld wordt op het veranderende klimaat.
- De kaders die vastgesteld zijn voor de openbare ruimte. Zo is het Bomenkader bijvoorbeeld bepalend voor de inrichting of herinrichting van de bomenstructuur. Deze visie, toekomstige kaders en de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte gaan eenzelfde rol vervullen bij gebiedsontwikkelingen.

STEDELIJKE PROGRAMMERING

In hoofdstuk 1 en 2 zijn de opgaven voor de openbare ruimte geschetst. In hoofdstuk 3 zijn we ingegaan op hoe er vanuit het beheer bijgedragen wordt aan de openbare ruimte. Daarmee lijkt de openbare ruimte, zodra die er ligt, als iets van het beheerdomein. Toch is dit niet zo. De openbare ruimte is bij uitstek de plek waar alle bewoners en dus ook alle beleidsdomeinen samenkomen, zoals ook terug te zien is in de opgaven genoemd in hoofdstuk 2. Dat betekent dat juist in de openbare ruimte kansen liggen om, gebundeld vanuit verschillende beleidsdomeinen, te investeren in de stad.

Een investering in meer ruimte voor sport en beweging in de openbare ruimte draagt bij aan doelstellingen die wij hebben op het gebied van het tegengaan van obesitas. Meer plekken voor ontmoeting in de openbare ruimte draagt bij aan de doelstellingen die we hebben op het gebied van inclusie en het tegengaan van eenzaamheid. Om deze kansen te kunnen benutten is het echter wel nodig dat we bewegen naar een stedelijke programmering waarin we de verschillende beleidsdoelen en budgetten naast elkaar leggen en op basis daarvan kijken wat we gezamenlijk kunnen investeren in de openbare ruimte. Er bestaan al verschillende meerjarenprogramma's zoals het Meerjaren Infrastructuur Programma Almere (MIPA), het Meerjarenprogramma Vastgoed Almere (MPVA) en het Meerjarenperspectief Beheer Almere (MPBA). Deze meerjarenprogramma's gaan we aan elkaar verbinden en de komende jaren uitbreiden met andere programma's, zodat we deze stedelijke programmaring vorm kunnen gaan geven.

BODEMDALING

Bodemdaling is voor grote delen van Almere een gegeven. Het heeft effect op de levensduur van bestrating en riolering en zorgt daarmee voor de onvermijdelijke kosten. Bodemdaling is niet te stoppen, maar we doen wel ons best om de snelheid van bodemdaling te temperen. Daarmee worden niet alleen de kosten gespreid maar wordt ook de overlast verminderd.

Hiervoor hanteren we in de basis drie toepassingen:

a. Voorbelasting

Extra ophogen voorafgaand aan gebiedsontwikkeling of aanleg van infrastructuur blijft noodzakelijk om in een vroeg stadium al veel van de bodemzetting te forceren en weg te nemen. Zetting die zich anders in de gebruiksfase zou manifesteren en afbreuk doet aan de levensduur.

b. Ophogen met lichte bodemmateriaal

Nadat de voorbelasting weer is verwijderd, gaan we met lichte ophoogmaterialen werken. Deze materialen geven minder druk op de ondergrond waardoor zetting trager verloopt. Er wordt hiermee in Nederland volop geëxperimenteerd en ook in Almere doen we hier ervaringen mee op. Het toepassen van lichte ophoogmaterialen kan zowel bij gebiedsontwikkeling als bij grootschalig onderhoud van woonwijken worden toegepast.

c. Functioneel ophogen

Bij ophoging worden de gebruiksmogelijkheden hersteld, maar neemt tegelijk ook de druk op de ondergrond toe met als gevolg een versnelling van de zetting. Dat is tevens nadelig voor kabels en leidingen in de ondergrond. Aansluitingen kunnen beschadigen en de afstroming van de riolering kan verstoord raken. Als het enigszins kan laten we ophogen zoveel mogelijk achterwege. Waar het nodig is om gebruiksfuncties te herstellen, gaan we niet per se terug naar de oorspronkelijke hoogte. Dit gericht ophogen noemen we functioneel ophogen. In situaties waarin de ingangen van woningen en bedrijven verder weg liggen van de openbare verharding, is ophoging niet altijd nodig. In combinatie met diepe voortuinen bijvoorbeeld kan de zetting worden opgevangen met een geleidelijke overgang. Tegelijk kunnen niet opgehoogde delen dienen voor infiltratie of als tijdelijke opvang van neerslag.



4.3 RANDVOORWAARDE 3: DE AANPAK VAN OVERLAST IN DE OPENBARE RUIMTE

Tijdens de stadsconsultatie hebben bewoners aangegeven dat hun beleving van de openbare ruimte in belangrijke mate wordt bepaald door het gedrag van andere bewoners. Almeeders storen zich het meest aan zaken die herkenbaar zijn terug te leiden naar onverschillig gedrag van de ander. Vervuiling, vandalisme en overlastgevend gedrag, de zogenoemde man-made-overlast, doen relatief meer afbreuk aan de veiligheids- en kwaliteitsbeleving dan onkruid of achterstallig onderhoud. De aanpak hiervan is daarom een belangrijke randvoorwaarde voor een goede waardering van de openbare ruimte.

De inspanningen van de gemeente richten zich in de aanpak van overlast voornamelijk op het curatieve onderhoud. Wij ruimen op en herstellen. Als dit de enige strategie zou zijn, dan zouden we onszelf onnodig veel werk op de hals halen en tegelijk het beeld bevestigen als zou de gemeente alleen verantwoordelijk zijn voor een schone stad. Terwijl het effectiever is wanneer we de verantwoordelijkheid hiervoor delen.

Op basis van gedragsonderzoeken adviseren brancheorganisaties¹ om de inzet van de overheid meer naar voren te verplaatsen in het proces van het ontstaan van overlast. In de kern gaat het om het principe van: “het schoon houden”. Met meer aandacht voor preventie en samen met de stad, komen we dichterbij de oorzaak en de oplossing van het overlastprobleem. Dit leidt tot de volgende aanpak:

1. SCHOONHOUDEN EN ONDERHOUDEN DOOR LOGISCHE DIENSTVERLENING

Voordat wij de stad vragen met ons mee te doen, zorgen wij allereerst voor een logische dienstverlening. Hierbij letten we op maatregelen als:

a. Heldere communicatie en eenduidige (afval)regels

Bewoners weten wat er van hen verwacht wordt. We zetten het schoonhouden van de stad op de kaart en versterken de norm door te laten zien wat we zelf al doen en wat er al gebeurt aan initiatieven in de stad.

¹ 'Handreiking Schoon', NVRD, CROW en Stadswerk



b. Integrale werkprocessen

Bewoners die tevreden zijn over de dienstverlening, zijn eerder bereid om het juiste gedrag te vertonen. Hiervoor is het belangrijk dat alle werkprocessen die betrokken zijn bij het schoonhouden en onderhouden van de stad op elkaar zijn afgestemd.

c. Faciliteiten op orde

Voorzieningen zoals bijvoorbeeld afvalbakken staan op logische plekken. Storingen aan inzamel-middelen worden zo spoedig mogelijk verholpen. Een verzorgd uiterlijk van een inzamelvoorziening draagt bij aan het juiste afvalgedrag, net als een openbare ruimte die zoveel mogelijk schoon en heel is.

2. OP ORDE HOUDEN VAN DE OPENBARE RUIMTE DOOR EIGENAARSCHAP VERSTERKEN

Net zoals wij ons bewijzen als betrouwbare partner door bovenstaande dienstverlening, kan van de Almeerder gevraagd worden om de stad mede schoon en op orde te houden. Het versterken van een collectieve verantwoordelijkheid voor een schone en veilige openbare ruimte doen we door het vergroten van onze aandacht op:

a. Gebruikers van de buitenruimte voelen zich medeverantwoordelijk

We zullen continu blijven uitdragen dat we samen het verschil kunnen maken. Je verantwoordelijk voelen is niet voor iedereen een vanzelfsprekendheid. Soms zijn externe interventies nodig om mensen bewust te maken. Dat kan door mensen uit hun routine te halen met gedrags-veranderingstechnieken en een activiteit zoals bijvoorbeeld een opschoondag voor de buurt. Daarmee ervaart men dat het niet zo moeilijk is om zelf bij te dragen aan een schone en veilige openbare ruimte. Het organiseren van externe interventies heeft een klein bereik maar groot en blijvend effect.

b. Weten hoe het hoort

Wij dragen de boodschap van de schone en veilige openbare ruimte uit en versterken de intrinsieke norm van een schone en veilige openbare ruimte. In tegenstelling tot de interventies op de dagelijkse routines, heeft deze activiteit een groot bereik maar een beperkt en tijdelijk effect. Toch is het continu herhalen van hoe het eigenlijk hoort belangrijk. Het zorgt ervoor dat iedereen weet wat onze 'huisregels' zijn, wat het elkaar aanmoedigen of aanspreken vergemakkelijkt.

c. Snel reageren

Calamiteiten houden we klein voordat ze erger worden. Daarom komen we vlug in actie. Hierbij benutten we signalen van waarnemingen en meldingen en zetten we data-analyse in om patronen te herkennen. We laten de stad weten dat we om een schone en veilige openbare ruimte geven en zorgen ervoor dat betrokken bewoners gemotiveerd blijven.

d. Melders activeren

We zijn blij met iedereen die een melding maakt van overlast in de openbare ruimte. Want deze mensen laten zien betrokken te zijn en een leefbare stad belangrijk te vinden. Waar dat kan motiveren en faciliteren we deze mensen om meer te betekenen.

e. Aansluiten op de leefwereld

We streven naar het omzetten van curatieve maatregelen in structurele oplossingen. Achter een herhaalde, lokale vervuiling, vandalisme of overlastgevend gedrag schuilt soms een aanwijsbare oorzaak. Fysieke aanpassingen kunnen het gedrag bijsturen. En soms is de oorzaak van sociaalmaatschappelijke aard. In zo'n geval gaan we met hulp van het sociaal wijkteam op zoek naar een mogelijke oplossing van het probleem.

3. SCHOON HOUDEN DOOR HANDHAVING:

Voor de groep die zich ondanks alle positieve methoden niet willen conformeren aan de maatschappelijk norm, worden gerichte handhavingsacties uitgevoerd. Daarmee laat de overheid zien dat verkeerd gedrag consequenties heeft en tegelijkertijd aan de goedwillende inwoner, dat de overheid aandacht heeft voor hun zorg. Ten aanzien van een schone openbare ruimte gebruiken we als leidraad de aanpak van Gemeente Schoon 'Samenwerken tegen zwerfafval, de kortste route naar handhaving die werkt', van september 2016.

“We streven naar het omzetten van curatieve maatregelen naar structurele oplossingen”

4.4 RANDVOORWAARDE 4: VAN DATA-EIGENAAR NAAR DATAMANAGER

Er vindt een nieuwe technologische revolutie plaats richting een datasamenleving. Het gebruik van data krijgt een steeds grotere invloed op hoe we onze samenleving inrichten. Er worden ook steeds meer data verzameld, niet alleen door de overheid maar ook door bedrijven en bewoners. Dat biedt kansen, maar ook uitdagingen en vraagstukken. Vraagstukken die gaan over hoe we al die data ontsluiten, hoe we die data gebruiken, van wie die data zijn en wie die data mogen gebruiken.

Het is essentieel om een schaa sprong te maken in ons databeheer. We willen data integraal kunnen benutten om inzicht te hebben in de effecten van verdichting op de boven- en ondergrond. We willen real time inzicht hebben in het hergebruik en de mogelijkheden daartoe van materialen, in de effecten van droogte en hitte, en van vuil- en schoonwaterstromen. En ook real time inzicht in meldingen van bewoners en het gebruik van de openbare ruimte. Om veel meer met data te kunnen doen, hebben we een integraal systeem nodig waar we real time en in 3D als de 'digital twin city', op de totale openbare ruimte kunnen sturen. We hoeven in deze ontwikkeling niet voorop te lopen, zodat we tevens ontwikkelingskosten vermijden.



Hoe krijgen we grip op de
financiële opgave van beheer?



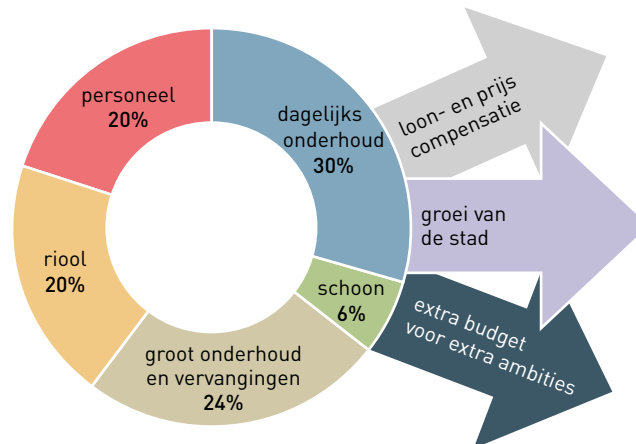
5

De financiële opgave van beheer

De opgaven en ambities voor de openbare ruimte kunnen alleen worden waargemaakt als deze overeenstemmen met het beschikbare budget. Aan de hand van de beheerbegroting leggen we uit waar we te maken hebben met financiële uitdagingen. Al deze uitdagingen tellen op tot een flinke financiële opgave, waarvan we de precieze omvang op dit moment nog niet kennen. Daarom is dit hoofdstuk vooral kwalitatief van aard. In het nog op te stellen Strategisch assetmanagementplan wordt het beeld gegeven op basis van de cijfers.

HOE ONZE BEHEERBEGROTING WERKT

De beheerbegroting bestaat grofweg uit vijf grote onderdelen, zoals is te zien in onderstaande figuur. Deze wordt voor elk onderdeel kort toegelicht. Hierbij wordt ook steeds aangegeven in hoeverre het hier financieel knelt en waarom.



Zo'n 30 procent van het budget gaat naar **dagelijks onderhoud** van de openbare ruimte. Dit gaat bijvoorbeeld om het maaien en snoeien van groen en het uitvoeren van kleine reparaties van straatstenen en stoeptegels. Dit zijn werkzaamheden die elk jaar terugkeren en waarvan de kosten dan ook zo goed als vastliggen. Het **schoonhouden** van de stad – waar zo'n 6 procent van het beheerbudget naar toe gaat – is feitelijk een vorm van dagelijks onderhoud maar om organisatorische reden separaat weergegeven.

In 2015 hebben we met de 'bestuursopdracht beheer' flink bezuinigd op het dagelijks onderhoud. De evaluatie van deze bestuursopdracht die in 2020 is gedaan, wees uit dat de **beheerniveaus onder druk** staan. Door nieuwe bezuinigingen neemt sindsdien de druk verder toe, waardoor het steeds moeilijker wordt om aan de beheerverplichtingen te voldoen.

Groot onderhoud en vervangingen zijn bijvoorbeeld de grotere aanpassingen aan bruggen, het vervangen van de bovenlaag van dreven en het grootschalig onderhoud van woonwijken. Deze werkzaamheden worden om de 20 tot 30 jaar verricht. Jaarlijks is hiervoor circa 25 procent van het totale beheerbudget beschikbaar. Waar het geld precies naartoe gaat, wordt afgewogen via het Meerjaren Perspectief Beheer Almere (MPBA). Hierin wordt aan de hand van allerlei indicatoren bepaald waar het geld het hardst nodig is. De uitkomsten worden jaarlijks via de programmabegroting gepresenteerd in het 'Bestedingsplan groot onderhoud en vervangingen'.

Voor het beheer van de stad is een vast budget per jaar beschikbaar. Dit terwijl de hoeveelheid groot onderhoud en vervangingen die nodig is van jaar tot jaar kan verschillen. In de komende jaren krijgen we te maken met een **vervangingspiek**, die we niet binnen het beschikbare budget kunnen opvangen. Dit komt doordat Almere schoksgewijs is gegroeid. Veel wijken en bruggen zijn in korte tijd aangelegd en straks tegelijk aan groot onderhoud of vervanging toe. Als het budget niet meestijgt, kan dit alleen worden opgevangen door projecten uit te stellen. Dit komt dan bovenop de achterstand die de afgelopen jaren is opgebouwd vanwege diverse bezuinigingen. Het is het onderzoeken waard om te kijken naar de mogelijkheden om het budget mee te laten bewegen met de vervangingsopgave.

Het onderhoud aan en de vervanging van het **riool** wordt betaald uit een apart potje (de rioolvoorziening). Hiervoor wordt gespaard vanuit de rioolheffing, die iedere bewoner jaarlijks betaalt. Op dit moment bestaat zo'n 20 procent van het totale beheer uit rioolwerkzaamheden.

In 2015 is onderzocht hoeveel het toekomstige onderhoud en de vervanging van het riool kost en of het gespaarde geld voldoende is. Vanwege de grote mate van bodemdaling moet het riool eerder worden vervangen, wat tot hogere kosten zal leiden.

Ten slotte hebben we **personeel** om alle bovengenoemde werkzaamheden te plannen, voor te bereiden en uit te voeren en om beleid te ontwikkelen voor hoe we dit precies doen. Hier gaat ongeveer 20 procent van het beheerbudget naartoe. Een deel van het werk heeft betrekking op het riool en wordt dan ook uit de rioolvoorziening betaald.

Bij de hierboven genoemde bestuursopdracht uit 2015 is ook **bezuinigd op het personeel** vanuit het idee dat processen efficiënter zouden kunnen. Dit geldt bijvoorbeeld voor het afhandelen van bewonersmeldingen. In de tussentijd is het aantal meldingen sterk gestegen, waardoor steeds meer werk moet worden gedaan. Hierdoor kunnen de meldingen niet altijd worden afgehandeld zoals gewenst.



Binnen de gemeentebegroting zijn er afspraken gemaakt over de groei van het beheerbudget. Dit gaat grofweg op drie manieren:

Net als alle andere beleidsterreinen wordt ook het beheerbudget jaarlijks verhoogd om te **compenseren** voor de stijging van **lonen en prijzen**. Voor deze zogenaamde indexatie worden de gemiddelde inflatiepercentages van het Centraal Planbureau aangehouden. Het precieze percentage dat er bijkomt kan daardoor per jaar verschillen, maar is wel voor alle beleidsterreinen gelijk.

Alle beleidsterreinen ontvangen dus evenveel loon- en prijscompensatie op basis van het gemiddelde. Dit terwijl de **kosten in de beheermarkt de afgelopen jaren veel harder zijn gestegen dan dit gemiddelde**. Hierdoor kunnen steeds minder projecten worden gedaan, waardoor de achterstand van groot onderhoud en vervangingsprojecten verder is opgelopen.

Daarnaast wordt het beheerbudget jaarlijks verhoogd vanwege de **groei van de stad**. Dit wordt gedaan door het beheerbudget te verhogen met een vast bedrag per opgeleverde woning. Deze meerkosten precies uitrekenen wordt te ingewikkeld. Daarom wordt ervan uitgegaan dat de groei van het aantal woningen en de toename van de beheerkosten ongeveer gelijk oploopt.

Bij het ontwikkelen van nieuwe gebieden wordt in de beheertoets nagegaan of dit in de toekomst kan worden beheerd binnen de huidige vaste vergoeding per woning. Sinds langere tijd **is gebleken dat de meeste nieuwe wijken duurder zijn in het beheer**. Dit kan alleen als andere wijken weer goedkoper in het beheer zijn. Wanneer het beheer van nieuwe gebieden inclusief de bijbehorende stedelijke infrastructuur, consequent duurder is dan de huidige vergoeding per woning, moet het beheerbudget worden gecompenseerd. Een mogelijk alternatief is om de beheervergoeding te koppelen aan de groei van het werkelijke areaal.

Als laatste zou het zo moeten zijn dat er **extra budget** beschikbaar wordt gesteld als er **extra ambities** worden gerealiseerd die in het beheer tot extra kosten leiden. In de praktijk wordt er vaak voor gekozen om dit op te lossen binnen het bestaande budget, waardoor er per saldo minder geld is voor het beheer.

De ambities met betrekking tot de openbare ruimte zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen, zonder dat hiervoor extra budget beschikbaar is gekomen. Daardoor moet het klimaatadaptief, circulair, inclusief, leefbaar en biodivers maken van de openbare ruimte binnen bestaand budget worden opgelost. Soms lukt dit, maar vaker leidt dit toch tot hogere kosten, waardoor achterstanden verder oplopen.

HOE WE MEER GRIP KRIJGEN OP ONZE BEHEEROPGAVE

Het beheerbudget staat dus onder druk vanwege diverse oorzaken. Hoeveel het tekort op het beheerbudget precies bedraagt en welke oplossingen hiertegenover staan, wordt met het opstellen van het Strategisch assetmanagementplan (SAMP) duidelijk. Verder onderzoeken we alternatieve vormen van financiering als het laten meebewegen van het budget met de vervangingsbehoefte en een vergoeding gekoppeld aan de werkelijke groei van het areaal.

Deze visie op de openbare ruimte benoemt onze belangrijkste opgaven en de kansen van waardetoevoegingen en beschrijft langs welke weg deze gerealiseerd zouden kunnen worden. Het vormt het kader op basis waarvan we keuzes maken binnen de middelen die op dat moment beschikbaar zijn voor het onderhoud van de openbare ruimte. Het SAMP borduurt verder op de beheerstrategie van instandhouding met beheerwaarden en waardetoevoegingen vanuit de ambitieopgaven.

Bijlage 1

FUNCTIEGEBIEDEN

- Centrumgebied
- Woonwijken
- Werkgebied
- Buitengebied
- Hoofdinfrastructuur
- Bovenwijks groen & water





COLOFON

Ter aanbieding aan de gemeenteraad
van Almere

Samenstelling

Afdeling Stadsruimte

Kernteam

Maarten van 't Eind
Peter Post
Nina de Vos

Vormgeving

Communicatie en Dienstverlening

Fotografie

Beeldenbank gemeente Almere

Drukwerk

Repro Almere

Gemeente Almere

Stadshuisplein 1
1315 HR Almere

September 2021

Gemeente Almere

